PROVINCIE :: UTRECHT

PROVINCIAAL BLAD

Officiële uitgave van de provincie Utrecht

Nr. 19468

13 november

2026

Besluit van Gedeputeerde Staten van 22 september 2026 tot vaststelling van het Beleidsprogramma Economie 2027 - 2032 provincie Utrecht

Besluit van Gedeputeerde Staten van 22 septembet 2026 tot vaststelling van het Beleidsprogramma Economie 2027 - 2032 provincie Utrecht.

Gelet op:

Artikel 3.4 van Omgevingswet,

Besluiten:

Artikel I

Het Beleidsprogramma Economie 2027 - 2032 provincie Utrecht vast te stellen,

zoals is aangegeven in Bijlage A.

Artikel II

Het Beleidsprogramma Economie 2027 - 2032 provincie Utrecht treedt op 1 januari 2027 in werking.
Aldus besloten te Utrecht op 22 september 2026,
Voorzitter,
Secretaris,

Artikel III

Dit besluit treedt in werking op 1 januari 2027.

-

Bijlage A

Beleidsprogramma Economie 2027 - 2032 provincie Utrecht

Samenvatting

Het Beleidsprogramma Economie 2027–2032 van de provincie Utrecht geeft richting aan het economisch beleid en vormt een Omgevingswetprogramma onder de Omgevingsvisie. Het programma brengt bestaande beleidsdocumenten samen en geeft invulling aan de ambitie om toe te werken naar een economie die in 2050 competitief, veerkrachtig, circulair en klimaatneutraal is. Het gaat om een economie die brede welvaart en maatschappelijke waarde creëert en de milieu- en sociale grenzen respecteert.

De provincie Utrecht beschikt over een sterke economische basis, met een centrale ligging, uitstekende bereikbaarheid en een hoogopgeleide beroepsbevolking. De regio behoort al tien jaar tot de top drie meest competitieve regio's van Europa en is sinds 2022 zelfs de nummer één. Tegelijkertijd staat de economie onder druk door schaarste aan ruimte, talent, energie, (drink)water en grondstoffen, wat verdere groei belemmert en scherpe keuzes noodzakelijk maakt.

Binnen het Beleidsprogramma Economie staan drie doelen centraal. Het eerste doel is dat het bedrijfsleven en werknemers zijn toegerust op de toekomst. Dit vraagt om investeren in talentontwikkeling, een Leven Lang Ontwikkelen, het verhogen van arbeidsproductiviteit en het versterken van het midden- en kleinbedrijf. Het tweede doel is het realiseren van toekomstbestendige werklocaties als fundament voor een duurzame en veerkrachtige economie, door het beter benutten, intensiveren, herstructureren en verduurzamen van bestaande werklocaties en het zorgvuldig ontwikkelen van nieuwe werklocaties. Het derde doel is dat bedrijven en (kennis)instellingen werken aan innovaties voor maatschappelijke transities, waarbij wordt gestuurd op innovaties die economische waarde én maatschappelijke impact combineren.

De provincie werkt vanuit het economische profiel Utrecht, Heart of Health, waarin drie innovatie-ecosystemen centraal staan: 1) Life Sciences & Health, 2) Earth Valley en 3) New Digital Society. Binnen deze ecosystemen komen ondernemers, onderzoekers, overheden en maatschappelijke partners samen om oplossingen te ontwikkelen voor de uitdagingen van vandaag en morgen.

Voor het realiseren van de ambitie en doelen hanteert de provincie zeven strategieën, die als overkoepelende werkwijze gelden voor alle drie de doelen:
a. We versterken de economische kracht van de regio
b. We stimuleren samenwerking tussen ondernemers, netwerken, overheden en onderzoekspartijen/kennisinstellingen
c. We zoeken naar oplossingen voor schaarstes in een veranderende (mondiale) context
d. We stimuleren innovatie in de private en publieke sector
e. We trekken financiering aan vanuit het Rijk en Europa
f. We werken op basis van bewezen effectieve methoden
g. We zetten economische instrumenten ook in ter ondersteuning van doelen van andere beleidsvelden

Het Beleidsprogramma Economie wordt uitgevoerd volgens de beleidscyclus en de beleidstheorie, waarbij monitoring en evaluatie centraal staan. Samenwerking met gemeenten, bedrijven, kennisinstellingen, het Rijk en Europa is essentieel om te komen tot een sterke, toekomstbestendige economie waarin economische kracht en maatschappelijke vooruitgang hand in hand gaan.

Voorwoord

De economie van de provincie Utrecht staat er goed voor. Onze centrale ligging, uitstekende bereikbaarheid en sterke kennisbasis maken onze regio aantrekkelijk voor bedrijven en instellingen. Niet voor niets werd onze regio door de Europese Commissie geroemd als meest competitieve regio van Europa. Met een hoogopgeleide beroepsbevolking en een unieke concentratie van universiteiten, hogescholen, mbo-instellingen en onderzoekscentra beschikken we over alles wat nodig is om te blijven vernieuwen. Die kracht willen we behouden én verder versterken.

Tegelijkertijd staan we voor grote maatschappelijke opgaven. De overgang naar een circulaire economie, het tegengaan van klimaatverandering en het omgaan met schaarste aan ruimte, grondstoffen en personeel vragen om scherpe keuzes. Dit Beleidsprogramma Economie geeft richting aan hoe wij die keuzes maken.

We werken toe naar een economie die in 2050 competitief, veerkrachtig, circulair en klimaatneutraal is. Een economie die niet alleen economische groei realiseert, maar ook brede welvaart en maatschappelijke waarde creëert.

Dat doen we niet alleen. Samen met ondernemers, kennisinstellingen, overheden en maatschappelijke partners bouwen we aan een sterke en toekomstbestendige economie. Vanuit het profiel Utrecht, Heart of Health werken we gericht samen in drie krachtige ecosystemen: Life Sciences & Health, Earth Valley en New Digital Society. Hier komen kennis, innovatie en ondernemerschap samen om oplossingen te ontwikkelen voor de uitdagingen van vandaag en morgen. De mondiale context verandert snel. Geopolitieke spanningen en verschuivingen in de wereldhandel hebben merkbare impact op de Nederlandse en Utrechtse economie. Tegelijkertijd beperken binnenlandse knelpunten, zoals netcongestie, in delen van de provincie al de economische ontwikkeling. Door vooruit te kijken, samen te werken en flexibel beleid te voeren, kunnen we kansen benutten en risico's beperken. Zo blijven we weerbaar, wendbaar en toekomstgericht in een onzekere wereld.

In dit beleidsprogramma staan drie doelen centraal. Allereerst zorgen we ervoor dat bedrijven en werknemers zijn toegerust op de toekomst. Dat betekent investeren in talentontwikkeling en het stimuleren van het Leven-Lang-Ontwikkelen, het verhogen van de arbeidsproductiviteit en het versterken van het midden- en kleinbedrijf. Ook stimuleren we slimmer en zuiniger gebruik van materialen, met oog voor ketensamenwerking en circulaire verdienmodellen. Daarnaast werken we aan toekomstbestendige werklocaties. Bedrijventerreinen en kantoren vormen het fundament van onze economie. We zetten in op het beter benutten, verduurzamen en waar nodig vernieuwen van deze locaties, zodat ze ruimte blijven bieden aan ondernemerschap en innovatie. We verkennen hoe we voldoende aanbod van innovatielocaties in kwantiteit en kwaliteit kunnen realiseren, zodat innovatieve bedrijven in elke fase van hun ontwikkeling toegang hebben tot passende ruimte, faciliteiten en netwerken. Ook houden we onze centrumgebieden vitaal en bieden we ruimte aan nieuwe vormen van werken. Tot slot versterken we de samenwerking tussen bedrijven en kennisinstellingen om innovaties voor maatschappelijke transities te versnellen. We creëren de juiste voorwaarden, vergroten de zichtbaarheid van innovaties en stimuleren de vraag naar oplossingen die bijdragen aan een duurzame toekomst.

Met dit beleidsprogramma zetten we een duidelijke koers. Een koers waarin economische kracht en maatschappelijke vooruitgang hand in hand gaan. Samen werken we aan een sterke economie die klaar is voor de toekomst.

Aan de slag!

André van Schie

Gedeputeerde Economie

Rob van Muilekom

Gedeputeerde Onderwijs en Arbeidsmarkt

Hoofdstuk 1. Introductie

1.1 Waarom een beleidsprogramma Economie?

De Economische Visie 2020 – 2027 'Focus op een vitale en duurzame economie', vastgesteld door Provinciale Staten op 3 maart 2021, en de Regionaal Economische Agenda (REA), omarmd door Provinciale Staten op 29 januari 2020, liggen ten grondslag aan ons economisch beleid en vormen belangrijke bouwstenen van het Beleidsprogramma Economie. Het economisch beleid van de provincie Utrecht bestaat daarnaast uit verschillende losse beleidsdocumenten, die ook als bouwsteen dienen voor dit Beleidsprogramma. Te denken valt aan de Statenvoorstellen voor de Human Capital Agenda, de Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Utrecht Region (hierna: ROM), NV Ontwikkelingsmaatschappij Utrecht (hierna: OMU) en het provinciaal kantorenbeleid. De hoofdlijnen van deze bouwstenen maken ook al onderdeel uit van de huidige kaderstellende Omgevingsvisie. Dit beleid wordt gecontinueerd en waar mogelijk – binnen de geschetste kaders – aangescherpt en verdiept. Daarnaast zijn er verscheidende documenten en bronnen gebruikt, zie Bijlage VII Kaderstellende documenten economisch beleid van de provincie Utrecht en Bijlage IX Bronnen. Met dit Beleidsprogramma Economie voegen we al deze losse elementen samen als omgevingswetprogramma onder de Omgevingsvisie. Het Beleidsprogramma Economie heeft

een looptijd van 2027 tot en met 2032 en wordt gerealiseerd met de huidige structurele en incidentele middelen (zie Bijlage II Financiën).

De provincie Utrecht werkt aan een competitieve, veerkrachtige, circulaire en klimaatneutrale economie in 2050. Een economie die brede welvaart en maatschappelijke waarde creëert. Waarbij wij sturen op innovaties die bijdragen aan de combinatie van verdienvermogen en maatschappelijke transities, met een goede balans tussen de regionale innovatiesuccesfactoren zoals regelgeving, talent, kennis, financiering, netwerken en maatschappelijke vraag. Innovatie speelt hier een sleutelrol. Daarnaast moeten we ervoor zorgen dat onze regio weerbaar, wendbaar en toekomstgericht is in geval van crisis. Dit alles doen we niet alleen, maar in samenwerking met vele ondernemers en publieke en private partners in de regio. We werken vanuit diverse rollen (zie Bijlage VI Rollen bij de uitvoering van ons economisch beleid). We benutten Europese kansen, lobbyen bij het Rijk, stemmen af met medeoverheden en regionale partners, ondersteunen bedrijven en verbinden beleid met andere provinciale programma's, zoals energie, circulariteit, mobiliteit, natuur, wonen en werken. Daarnaast zijn er diverse ambtelijke en bestuurlijke overleggen waar we bij aansluiten. Een toelichting staat in Bijlage IV Samenwerking met anderen, Bijlage V Economische Governance en Bijlage VI Rollen bij de uitvoering van ons economisch beleid.

1.1.1 Omgevingsvisie en Omgevingsverordening

De Omgevingsvisie vormt het voor de provincie zelfbindende kader waarbinnen het programma Economie wordt opgesteld. De Omgevingsvisie is opgebouwd uit thema's, waarbij de economische ontwikkeling valt binnen het thema 'vitale steden en dorpen'. De economische ontwikkeling heeft een wisselwerking met andere thema's, zoals 'duurzaam gezond en veilig bereikbaar', 'duurzame energie' en 'klimaatbestendig en waterrobuust'. In de Omgevingsvisie zijn voor economie de volgende ambities opgenomen:

- 2050: stimuleren van de brede welvaart door het behoud van een toekomstbestendig innovatie- en ondernemersklimaat. In 2050 beschikken we over een competitieve, gezonde, klimaatneutrale en circulaire economie. Die is gericht op innovatie die bijdraagt aan maatschappelijke transities en benut de potentie van verbeteringen van de zelfvoorzienendheid en de weerbaarheid van onze samenleving.
- 2050: realiseren van de behoefte aan ruimte op werklocaties voor bedrijven en maatschappelijke transities (energie, klimaat, circulair, digitaal, vergroening en gezondheid) en ter versterking van het economisch profiel met life sciences, health and sustainability (Utrecht, Heart of Health), afgestemd op de driejaarlijkse behoefteramingen. Dit doen we door ruimte te maken voor nieuwe werklocaties en door ruimte te vinden door intensivering en verduurzaming op bestaande werklocaties en door leegstand te voorkomen.
- 2040: binnensteden en dorpskernen maken de transitie naar vitale, duurzame centra met een mix van functies. Door een dynamische combinatie van werken, winkelen, recreëren en wonen stimuleren we levendige en toegankelijke plekken die zowel economisch als sociaal aantrekkelijk blijven en bijdragen aan de identiteit en het welzijn van de gemeenschap.

Daarnaast levert dit beleidsprogramma een integrale bijdrage aan de ambities van andere beleidsthema's, waaronder:

- 2050: de provincie Utrecht is zo spoedig mogelijk en uiterlijk in 2050 klimaatneutraal.
- 2050: een gezonde en veilige leefomgeving. De kwaliteit van het milieu is goed, de veiligheid is gewaarborgd, bewegen wordt bevorderd en er zijn voldoende ontspannings- en ontmoetingsmogelijkheden.
- 2050: een volledig circulaire economie, in lijn met de nationale doelstellingen. Minder milieudruk, meer leveringszekerheid en een toekomstgerichte regionale economie.
- 2050: het goederenvervoer is schoon, slim en duurzaam georganiseerd. Corridors, hubs, vaarwegen en spoor worden optimaal benut en er is voldoende ruimte voor overslagpunten, ook voor stedelijke logistiek.

De Omgevingsverordening bevat regels die eraan bijdragen dat de provinciale belangen goed worden geborgd in de besluitvorming over ruimtelijke en economische ontwikkelingen, o.a. op het gebied van natuur, mobiliteit, stilte, klimaatadaptatie, het bodem- en watersysteem, cultuurhistorie, landschap, groenontwikkeling en recreatie. Nieuwe ruimtelijk-economische ontwikkelingen die door de gemeenten worden voorgesteld, worden beoordeeld aan de hand van het Omgevingsbeleid (provinciale Omgevingsvisie, de Omgevingsverordening en provinciale programma's).

Het Beleidsprogramma Economie is een programma onder de Omgevingswet. Provincies gebruiken programma's om ambities uit de Omgevingsvisie uit te werken tot concrete invullingen. We verkennen de mogelijkheden om onder het Beleidsprogramma Economie uitvoerings- of samenwerkingsprogramma's te gaan opstellen. Op 9 februari 2022 hebben Provinciale Staten de Werkwijze programma's en projectbesluiten in het kader van de Omgevingswet vastgesteld. Het vaststellen van een omgevingsprogramma is een bevoegdheid van Gedeputeerde Staten.

Het Beleidsprogramma Economie heeft nauwe samenhang met het Provinciaal Volkshuisvestingsprogramma (in wording) en het Provinciaal Programma Wonen en Werken (PPWW). Het PPWW richt zich op de programmering van (voldoende) woon- en werklocaties. Het Provinciaal Volkshuisvestingsprogramma en het Beleidsprogramma Economie richten zich beide op een breed pallet aan beleidsaspecten, waarbij de sociale en economische opgaven aan de fysieke opgaven worden verbonden. Daarnaast gaat het in het Beleidsprogramma Economie om o.a. circulariteit, innovatie, arbeidsmarkt en herstructurering van bedrijventerreinen. Omdat er inhoudelijk overlap zit tussen deze drie programma's, zullen de programma's op onderdelen naar elkaar verwijzen om daarmee dubbelingen in beleid te voorkomen. In de praktijk zal dat betekenen dat een deel van de kwalitatieve aspecten van de programmering van wonen en werken zal worden verankerd in de beleidsprogramma's en niet meer in het PPWW. Andere relevante programma's zijn genoemd in Bijlage VII Kaderstellende documenten economisch beleid van de provincie Utrecht.

1.2 Een sterke basis, maar er is werk aan de winkel

Met het economisch beleid van de provincie Utrecht optimaliseren we het vestigingsklimaat en de concurrentiekracht op zo'n wijze dat dit bijdraagt aan het bereiken van een volledig circulaire en klimaatneutrale economie in 2050. Onder klimaatneutraal verstaan we de beweging naar netto nul zoals deze is vastgesteld door PS. Dit doen we niet alleen, maar met vele publieke en private partners in de regio. En dat werpt zijn vruchten af. De provincie Utrecht behoort immers al tien jaar tot de top 3 meest competitieve regio's van Europa en is sinds 2022 zelfs de nummer 1. De regio levert een bijdrage van 12% van het Nederlands BBP en huisvest een unieke concentratie van slimme denkers en doeners. De economie van de provincie Utrecht profiteert van een sterke basis. De centrale ligging en uitstekende bereikbaarheid (alhoewel die onder druk staat) maken de provincie aantrekkelijk voor bedrijven en kennisinstellingen. De regio Utrecht beschikt over een hoogopgeleide beroepsbevolking en een concentratie van toonaangevende kennisinstituten, waaronder universiteiten, hogescholen, mbo-instellingen en onderzoekscentra. Deze combinatie van infrastructuur, talent en kennis vormt een vruchtbare bodem voor innovatie en samenwerking. Daarnaast is er een divers economisch profiel met sterke sectoren zoals gezondheidszorg, ICT, mobiliteit en bouw. Onze regio is economisch krachtig in haar diversiteit en een van de snelst groeiende economische regio's van het land.

De regio heeft daardoor een uitstekende uitgangspositie voor een hoge brede welvaart. Als één van de weinige regio's van Europa laat de regio Utrecht zien hoe verdienvermogen gecombineerd kan worden met een hoge kwaliteit van leven. Niet voor niets is Utrecht in 2024 door de Europese Commissie aangewezen als Regional Innovation Valley op het gebied van gezondheid. Dit betekent dat de regio Utrecht wordt gezien als kansrijke regio om te excelleren op gezondheidsinnovatie. Bovendien scoort de regio erg goed op de Regional Competitiveness Index. In 2022 werd Utrecht zelfs aangewezen als de meest competitieve regio van de EU. Onze regio scoort hierbij zowel erg goed op economische en financiële thema's als ook op meer maatschappelijke thema's als gezondheid en onderwijs. Deze kansen werken we verder uit in de Ruimtelijk-Economische Investeringsagenda (REIA) en in de herijking van de Regionaal Economische Agenda (REA), waarin *Utrecht, Heart of Health* een prominente rol heeft.

1.2.1 Gezond stedelijk leven

De ambitie die in dit beleidsprogramma centraal staat sluit aan bij het eerstgenoemde doel uit de Omgevingsvisie (zie paragraaf 1.1.1) en luidt als volgt: De provincie Utrecht werkt aan een competitieve, veerkrachtige, circulaire en klimaatneutrale economie in 2050. Een economie die brede welvaart en maatschappelijke waarde creëert en de milieu- en sociale grenzen respecteert. Met de drie ecosystemen 1) Life Sciences & Health, 2) Earth Valley en 3) New Digital Society vormt de regio een spil in nationale en Europese innovatie-ecosystemen gericht op gezond stedelijk leven, ondersteund door de REIA en de REA.

- Life Sciences & Health (LSH) : Met dit ecosysteem wordt samengewerkt aan een gezonde en duurzame toekomst. Hier worden oplossingen en innovaties ontwikkeld die ons helpen om fysiek, mentaal en sociaal gezonder te leven, in een omgeving die daaraan bijdraagt. De regio Utrecht onderscheidt zich door een unieke combinatie van kennis, samenwerking en daadkracht, met een sterke focus op innovatie. Het ecosysteem brengt ondernemers, onderzoekers, zorgprofessionals en beleidsmakers samen.
- Earth Valley : Een innovatie-ecosysteem in de regio Utrecht gelanceerd door ROM, Gemeente Amersfoort, Gemeente Utrecht, provincie Utrecht, Hogeschool Utrecht en Universiteit Utrecht (op 11 maart 2022). Vooraanstaande bedrijven, onderzoeksinstituten en topuniversiteiten bundelen hier hun krachten op het gebied van de duurzaam gebouwde omgeving, klimaatadaptatie, mobiliteit en slimme energiesystemen. Technologie en datagedreven oplossingen – Earth Tech – lopen als een rode draad door al deze thema's heen. Hierdoor ontstaan innovatieve oplossingen die nodig zijn om de maatschappelijke vraagstukken aan te gaan.
- New Digital Society: We leven in het informatietijdperk. Dat biedt ons ongekende mogelijkheden maar stelt ons ook voor grote uitdagingen. Uitdagingen die het fundament van onze samenleving

bedreigen. Denk aan cybercrime, privacy schendingen en fake nieuws. Bedrijven uit het New Digital Society ecosysteem lopen voorop in digitale innovatie. Hierbij moet je denken aan sectoren als Edtech en Immersive Technology. De ROM werkt daarom samen met private partijen, kennisinstellingen en overheden aan innovaties waarin de combinatie van technologie en gedrag, tot positieve gedragsverandering leiden.

Nederland staat op een economisch kantelpunt en moet fors investeren in productiviteitsgroei, talentontwikkeling en een betrouwbaar energiesysteem om toekomstige welvaart veilig te stellen, zo is te lezen in het Wennink-rapport. De voorgestelde focus op digitalisering, AI, life sciences en biotechnologie, energie- en klimaattechnologie sluit nauw aan bij de sterke kennis- en innovatiesector van de regio Utrecht, waar universiteiten, zorginstituten en technologiebedrijven samen een robuust ecosysteem vormen. Tegelijkertijd onderstreept het rapport het belang van betere randvoorwaarden zoals snellere vergunningverlening en het oplossen van netcongestie: vraagstukken die in Utrecht direct voelbaar zijn en verdere groei beperken.

Ook het Draghi-rapport benadrukt dat we vanuit Europa fors moeten investeren in productiviteit, technologische innovatie en een toekomstbestendig energiesysteem om concurrerend te blijven, mede vanwege uitdagingen zoals vergrijzing, hoge energiekosten en versnipperde kapitaalmarkten. Deze uitdagingen uit het Draghi-rapport pakken we op via de doorontwikkeling van de REIA en de herijking van de REA. Het pleit daarnaast voor het voltooien van de kapitaalmarktunie, meer risicodragend kapitaal en een versnelde energietransitie. Voor de regio Utrecht sluiten deze aanbevelingen nauw aan bij regionale ambities rond innovatie en duurzame groei. De nadruk op een betrouwbaar, fossielvrij energiesysteem is eveneens relevant, gezien regionale netcongestie en groeiende energievraag.

Het Letta-rapport benadrukt daarnaast het belang van een goed functionerende en toekomstbestendige Europese interne markt, waarin het vrije verkeer van kennis, innovatie, data en kapitaal centraal staat. Het rapport pleit voor het beter benutten van de interne markt voor strategische sectoren zoals digitale technologie, energie en gezondheidszorg, en voor het wegnemen van belemmeringen voor grensoverschrijdende samenwerking. Daarnaast onderstreept Letta dat schaalvergroting cruciaal is voor het concurrentievermogen van Europa: bedrijven moeten kunnen doorgroeien en opereren op Europese schaal, maar worden momenteel beperkt door versnippering van regels en markten.

1.2.2 Schaarstes

Echter, op dit moment worden ondernemers geconfronteerd met vier schaarstes die een rem zetten op de economische ontwikkeling, namelijk tekorten aan:

- Ruimte: De beschikbare ruimte in de provincie Utrecht staat onder toenemende druk en vormt daarmee een belangrijke belemmerende factor voor economische ontwikkeling. Bedrijven hebben onvoldoende mogelijkheden om uit te breiden, zich te verplaatsen, te verduurzamen of zich te vestigen in de provincie. Het gaat hierbij om het maken van integrale en weloverwogen keuzes in de ruimtelijke inrichting en in lijn met de Omgevingsvisie hanteert de provincie hierbij het sturingsprincipe van concentreren, combineren en prioriteren. Dit betekent dat economische functies waar mogelijk worden gebundeld, ruimte efficiënter wordt benut door functies te combineren en dat er duidelijke prioriteiten worden gesteld in het ruimtegebruik. De druk op de ruimte neemt verder toe door de groeiende behoefte aan woningbouw, wat in de praktijk leidt tot transformatie van (delen van) bedrijventerreinen. Tegelijkertijd staan ook de bereikbaarheid en de beschikbare milieuruimte onder druk. Er is beperkt ruimte voor extra verkeersstromen en uitbreiding van infrastructuur, wat de bereikbaarheid van werklocaties onder druk zet en impact heeft op de ontwikkeling van nieuwe werklocaties. Daarnaast is het aantal locaties met een hogere milieucategorie schaars, terwijl juist deze locaties van belang zijn voor bepaalde vormen van bedrijvigheid, zoals industrie en circulaire activiteiten. Dit alles verkleint het areaal dat beschikbaar is voor economische activiteiten en vraagt om scherpe keuzes en een zorgvuldige afweging tussen wonen en werken.
- Talent: Daarnaast is er een tekort aan technisch en innovatief talent. Er zijn voor de bedrijven onvoldoende beschikbare medewerkers en vacatures staan lang open. Dit vraagt om nieuwe opleidingsconcepten voor een leven lang ontwikkelen, gecombineerd met de inzet van technologie, zoals automatisering en kunstmatige intelligentie, en het versterken van vaardigheden voor de klimaat- en energietransitie. Het tekort aan gekwalificeerd personeel is voor ruim 40 procent van het bedrijfsleven de meest genoemde belemmering in de bedrijfsvoering. Omdat in de provincie Utrecht al veel mensen actief zijn op de arbeidsmarkt, 79% van de bevolking tussen 15 en 75 jaar heeft werk, zijn er relatief weinig mensen die momenteel niet werken en beschikbaar zijn om vacatures in te vullen. Daarmee heeft Utrecht de krapste arbeidsmarkt van heel Nederland. De verwachting is dat dit niet op de korte termijn zal veranderen. Dit betekent dat de capaciteiten van bedrijven en organisaties niet ten volle worden benut.
- Energie en (drink)water: Een overvol stroomnet en tekort aan water (drinkwater, maar ook andere type zoetwater zoals grond- en oppervlaktewater) zorgt voor uitdagingen bij ondernemers. Het tekort aan ruimte op het elektriciteitsnet maakt dat bedrijven niet altijd in hun energievraag kunnen worden

voorzien, dit duurt mogelijk tot 2035. Op dit moment staan in de provincie Utrecht meer dan 1.100 bedrijven op de wachtlijst van de netbeheerder voor een nieuwe/grotere aansluiting. Deze ondernemers worden beperkt in hun uitbreidingsmogelijkheden, ondervinden belemmeringen bij verplaatsing en verduurzaming en worden geconfronteerd met hogere kosten bij overschrijding van hun huidige capaciteit. Dit belemmert de transitie naar een klimaatneutrale economie. Daarnaast stagneert het uitgeven en ontwikkelen van nieuwe werklocaties door netcongestie. In het nieuwe Provinciale Programma Wonen en Werken is circa 170 hectare aan goedgekeurde nieuwe bedrijventerreinen opgenomen die op dit moment niet verder gerealiseerd kunnen worden. Dit zorgt voor een enorme mismatch met de grote behoefte aan ruimte voor bedrijven op bedrijventerreinen in onze provincie. De schaarste aan energie vraagt om een andere inrichting van het energiesysteem, waarbij vraag en aanbod beter op elkaar worden afgestemd in tijd en plaats. Door middel van slimme sturing, samenwerking tussen bedrijven en collectieve oplossingen kan de beschikbare capaciteit efficiënter worden benut en ontstaat meer ruimte voor economische ontwikkeling en verduurzaming. Daarnaast zetten droogte, piekbuien en een toenemende watervraag de beschikbaarheid van zoet water in de provincie op termijn onder druk. Dit raakt sectoren die sterk afhankelijk zijn van water, zoals landbouw, industrie, logistiek en recreatie. En uiteraard de drinkwaterbedrijven. Dit vraagt om efficiënter watergebruik, hergebruik en innovaties in waterbesparing, zodat economische activiteiten kunnen doorgaan zonder het watersysteem op termijn te overbelasten. Naast uitdagingen kunnen de tekorten aan energie en (drink)water ook resulteren in innovatieve oplossingen waarin samenwerking tussen ondernemers vaak de uitkomst is, zoals bijvoorbeeld de start van energiehubs of nieuwe start-ups die zich richten op energiemanagement.

- Grondstoffen: Grondstoffen worden steeds schaarser en duurder, onder andere door toenemende geopolitieke spanningen, waardoor import lastiger en duurder wordt. Voor bedrijven wordt het daarom economisch steeds interessanter en relevanter om bewust om te gaan met het gebruik van grondstoffen. Het sluiten van circulaire ketens en hergebruik van materialen kunnen hierin oplossingen bieden. Het doel van circulaire ketens is het zoveel mogelijk hoogwaardig hergebruiken en opwaarderen van grondstoffen. De centrale ligging van de provincie Utrecht en de aanwezigheid van logistieke assen, zoals het Amsterdam-Rijnkanaal, maken de regio interessant en aantrekkelijk voor circulaire ketens. Dit biedt mogelijkheden voor opslag, verwerking, distributie van secundaire grondstoffen en reparatiefaciliteiten maar dat vraagt ook om goede bereikbaarheid en het meebewegen van de capaciteit van infrastructuur.

Deze schaarstes hangen bovendien nauw samen met de bredere transitie naar een klimaatneutrale en circulaire economie. Deze transitie vraagt een fundamentele omslag van zowel bedrijven als overheden. Energie- en grondstof-intensieve bedrijven staan voor grote aanpassingen in hun productieprocessen, energiegebruik en grondstoffenstromen. Tegelijkertijd brengt deze transitie nieuwe economische kansen met zich mee, met name voor de kennisintensieve economie van Utrecht, waar innovatie, samenwerking en nieuwe verdienmodellen (denk bijvoorbeeld aan coöperatie, steward-owned, circulair gefinancierd en andere niet reguliere structuren) centraal staan. De klimaattransitie werkt daarmee door in alle genoemde schaarstes: zij vergroot de druk op ruimte, energie en grondstoffen, maar stimuleert tegelijkertijd innovatie, nieuwe vormen van samenwerking en de ontwikkeling van toekomstbestendige economische activiteiten.

1.2.3 Innovatie als sleutelrol

Innovatie speelt een sleutelrol bij het overwinnen van de veelal schaarste-gerelateerde uitdagingen. Door technologische vernieuwing en samenwerking tussen bedrijven, kennisinstellingen en overheden ontstaan oplossingen die zowel maatschappelijk als economisch waardevol zijn en die door start-ups en scale-ups tot succesvolle marktintroductie gebracht kunnen worden. Zo ontstaat een economie die niet alleen draait om kwantitatieve groei, maar ook om een kwalitatieve verbetering en vooruitgang voor mens en milieu. Een economie die maatschappelijke opgaven oplost, circulair en competitief is, en waarin verdienvermogen en werkgelegenheid – op zijn minst – behouden blijven. De bijbehorende vraag is: hoe zou de Utrechtse economie eruit kunnen zien in 2050?

1.3 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 schetst een toekomstbeeld richting 2050 en koppelt dat aan de economische structuren van vandaag. Hoofdstuk 3 bevat de toelichting op onze ambitie, benoemt doelen en licht bijbehorende strategieën toe. Hoofdstuk 4 bevat een uitwerking van onze doelen naar actielijnen en acties. Hoofstuk 5 geeft aan de hand van de beleidscyclus inzicht in hoe wij het Beleidsprogramma Economie koppelen aan het monitoren en evalueren van beleid met behulp van de beleidstheorie en de beleidscyclus. In de bijlagen is meer te lezen over onze financiën, een begrippenlijst, samenwerking met anderen, de rollen bij de uitvoering van ons beleid, de kaderstellende documenten van ons economisch beleid, bronnen, economische governance en participatie.

Hoofdstuk 2. De Utrechtse Economie nu en later

2.1 De Utrechtse economie in 2050

Volgens onze ambitie is de Utrechtse economie in 2050 competitief, veerkrachtig, circulair en klimaatneutraal. Een economie die brede welvaart en maatschappelijke waarde creëert en de milieu- en sociale grenzen respecteert. Zo is dit ook opgenomen in onze Omgevingsvisie. Als het gezonde, groene en slimme middelpunt van Nederland groeit de provincie Utrecht uit tot het kloppend hart van een gezonde stedelijke samenleving. Onder het motto Utrecht, Heart of Health willen we een regio creëren waar gezond stedelijk leven, circulaire werkwijzen en baanbrekende innovaties voor maatschappelijke vraagstukken vanzelfsprekend zijn. Dit alles moet rusten op een robuust, zelfredzaam fundament waarop onze economie floreert en waarin mens, natuur en technologie in harmonie bestaan en samenwerken.

Het Utrechts verdienvermogen dient als middel voor het bevorderen van brede welvaart en het behalen van onze ambitie: de kwaliteit van leven hier en nu, zonder afwenteling op latere generaties of elders in de wereld. Met ons economisch beleid beogen we bij te dragen aan de economische aspecten van brede welvaart in Utrecht. Daarbij kijken we verder dan financiële economische groei en besteden we aandacht aan economische maar ook aan sociale en omgevingseffecten. Een sterke, concurrerende economie met duurzaam verdienvermogen zien wij als een essentieel middel om brede welvaart en welzijn te versterken. Brede welvaart heeft als doel om het welzijn en de kwaliteit van leven op een integrale manier in kaart te brengen. Daarvoor gebruikt het brede welvaart model indicatoren die zowel economische, sociale, ecologische als subjectieve en verdelings-dimensies van welzijn bevatten.

In het beleidsprogramma focussen we ons op de economische aspecten van het Brede Welvaart model (materiële welvaart, onderwijs, banen, economisch kapitaal). Dit doen we omdat we ons in het programma specifiek richten op onze economische beleidsdoelen. Doordat onze beleidsdoelen veel raakvlakken hebben met het Brede Welvaart model, komt de brede welvaart (indirect) wel veel terug in het programma. Zo houden we ons onder andere bezig met beleid rondom materiële welvaart, de kwaliteit van (werkgerelateerd) onderwijs, werkgelegenheid, circulariteit, duurzaamheid en natuur op bedrijventerreinen. Omdat dit programma zich specifiek richt op de economische beleidsdoelen, krijgen de brede welvaart thema's waarop wij geen (economisch) beleid hebben, geen prominente plek in ons beleidsprogramma, maar andere programma's binnen de provincie schenken aandacht aan deze aspecten die de brede welvaart stimuleren.

Innovatie draagt bij aan verdienvermogen waarbij startups en scale-ups de innovaties tot volle wasdom brengen. Omdat deze doelen niet vanzelf samenkomen, sturen wij expliciet op innovaties die economische waarde én maatschappelijke impact combineren. Innovatie is daarbij een middel en geen doel op zich. Een veerkrachtige economie betekent dat we kunnen omgaan met onzekerheden en schokken zonder blijvende schade. Door stabiliteit, voorspelbaarheid en aanpassingsvermogen ontstaat een stevig fundament, versterkt door investeringen in kennis, samenwerking en duurzame structuren. Zo werken we toe naar een efficiënte, toekomstbestendige, circulaire en klimaatbestendige economie.

We streven naar een duurzame balans tussen wonen, werken, mobiliteit, recreatie, toerisme en natuur. Daarbij spelen demografische ontwikkelingen, zoals vergrijzing, en technologische ontwikkelingen, zoals kunstmatige intelligentie, een belangrijke rol. Deze uitdagingen pakken we aan door innovatie en maatschappelijke vooruitgang te stimuleren. Schaarstes aan ruimte, talent, energie, water en grondstoffen vragen om een cultuur van efficiënt en slim gebruik. Utrecht ontwikkelt zich tot een netto-nul uitstootregio en wil daarin een voorbeeld zijn voor Europa en daarbuiten. Dit vraagt om intensieve samenwerking tussen overheden, bedrijven, kennisinstellingen en inwoners, in verbinding met nationale en internationale partners. De realisatie van deze ambitie vergt ingrijpende veranderingen in productie, consumptie en samenwerking. Daarmee werken we toe naar een veerkrachtige, innovatieve en rechtvaardige samenleving waarin maatschappelijke impact centraal staat en waarin kennis en technologie bijdragen aan een gezonde en duurzame toekomst.

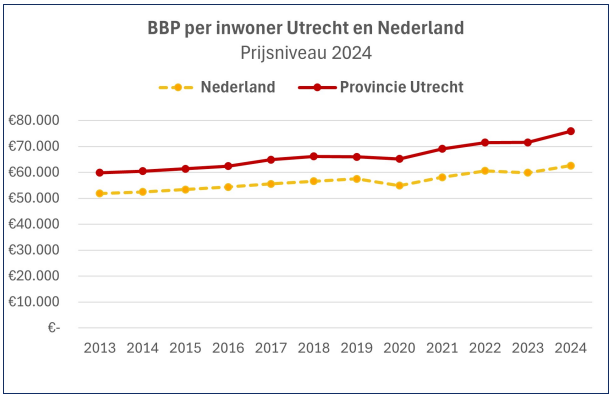
2.2 De Utrechtse Economie in het heden (2026)

Maar hoe staan we er nu voor? De regionale economie van de provincie Utrecht laat in 2026 grotendeels een positief beeld zien. Daarbij moet worden opgemerkt dat er voldoende grote uitdagingen en knelpunten zijn waardoor het (toekomstig) economisch succes van de regio verre van vanzelfsprekend is. In de volgende paragrafen bespreken we het huidige economische beeld van de provincie. Daarbij besteden we ook aandacht aan knelpunten en risico's voor de Utrechtse economie.

2.2.1 Materiële welvaart in Utrecht

De materiële welvaart en het verdienvermogen in de provinciale economie zijn relatief hoog. Zo ligt de toegevoegde waarde per inwoner in Utrecht hoger dan in de rest van Nederland (en Europa) en groeien deze de laatste jaren ook harder dan het landelijk gemiddelde. Dit betekent dat de Utrechtse economie en werknemers bovengemiddeld productief zijn en dat het gemiddelde inkomen relatief hoog ligt.

Figuur BBP per capita, provincie Utrecht en Nederland, prijsniveau 2024

Tabel BBP per capita, provincie Utrecht en Nederland, prijsniveau 2024

Periode	Nederland	Provincie Utrecht
2013	51.900	59.900
2014	52.500	60.500
2015	53.400	61.400
2016	54.400	62.400
2017	55.600	64.900
2018	56.600	66.200
2019	57.500	66.000
2020	54.900	65.200
2021	58.100	69.100
2022	60.600	71.500
2023	59.900	71.600
2024	62.600	75.900

Bron: CBS Statline

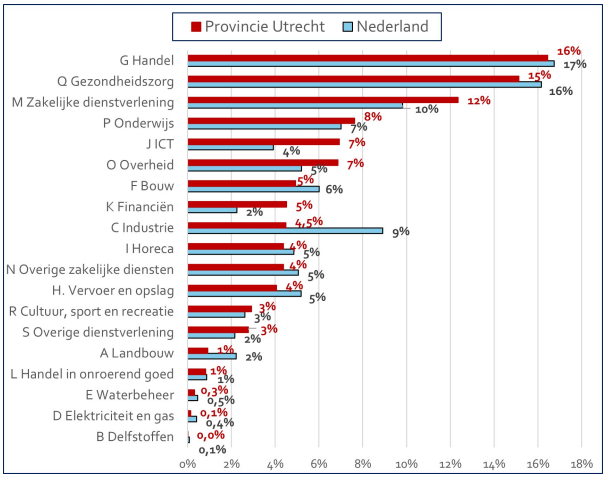
2.2.2 De Utrechtse Arbeidsmarkt en economische structuur

De arbeidsparticipatie in de provincie is zeer hoog, de bruto arbeidsparticipatie is met 79% van de bevolking (van 15-75 jaar) een van de hoogste van de wereld. Hierdoor is er ook relatief weinig werkloosheid (3,5%) in Utrecht. In principe is dit zeer positief. Dit levert het overgrote deel van de Utrechtse bevolking namelijk eigen inkomen, meer financiële zelfstandigheid, sociale erkenning en voldoening uit werk op. Door de aanwezigheid van vooraanstaande kennisinstituten als de Universiteit Utrecht (UU), mbo-instellingen, Universitair Medisch Centrum Utrecht (UMC-U) en de Hogeschool Utrecht (HU) en door de centrale ligging in de randstad kent de provincie een relatief goed opgeleide beroepsbevolking. Door de sterke kennisclusters en innovatie-ecosystemen specialiseert de provincie Utrecht zich voornamelijk in (kennisintensieve)

dienstensectoren zoals ICT, financiering, gezondheidszorg en de zakelijke dienstverlening. Meer ruimte-intensieve sectoren zoals landbouw en industrie zijn relatief minder prominent aanwezig in de Utrechtse economie. In 'Tabel Structuur Utrechtse Economie, arbeidsplaatsen naar sector 2024' staat de verdeling van de arbeidsplaatsen over de Utrechtse sectoren, 'Tabel Toegevoegde waarde naar sector, Provincie Utrecht 2024, In miljarden euro's' geeft weer in welke sectoren de financiële toegevoegde waarde wordt gegenereerd. De cijfers in deze figuur geven de financiële toegevoegde waarde aan het Utrechtse BBP weer. Deze is niet per definitie gelijk aan de maatschappelijke toegevoegde waarde die iedere sector bijdraagt.Het verschil tussen beide waardes is goed uitgewerkt door CE Delft.

Het Utrecht Science Park heeft een sterk en goed functionerend ecosysteem waarin kennis, zorg en innovatie nauw samenwerken. De aanwezigheid van de Universiteit Utrecht, hogescholen, startups en grote bedrijven zorgt voor een continue uitwisseling van onderzoek en praktijk. Een belangrijke kracht is de intensieve samenwerking met ziekenhuizen zoals het UMC Utrecht, waar wetenschappelijke inzichten direct worden vertaald naar medische toepassingen. Hierdoor ontstaan innovaties op het gebied van gezondheid, life sciences en technologie. Deze korte lijnen tussen onderzoek, zorg en ondernemerschap maken het Utrecht Science Park tot een dynamische omgeving die talent aantrekt en maatschappelijke impact creëert.

Figuur Structuur Utrechtse Economie, arbeidsplaatsen naar sector 2024

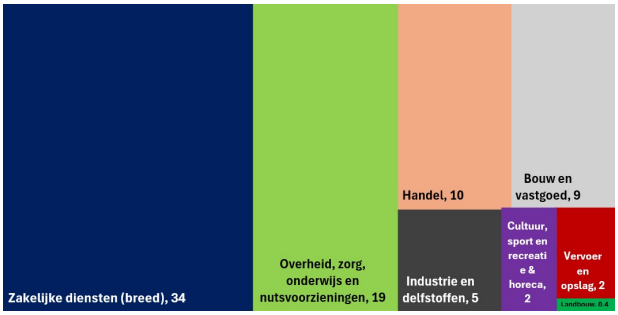
Tabel Structuur Utrechtse Economie, arbeidsplaatsen naar sector 2024

Sector	Nederland	Provincie Utrecht
Handel	17%	16%
Gezondheidszorg	16%	15%
Zakelijke dienstverlening	10%	12%
Onderwijs	7%	8%
ICT	4%	7%
Overheid	5%	7%
Bouw	6%	5%
Financiën	2%	5%
Industrie	9%	4,5%
Horeca	5%	4%
Overige zakelijke dienstverlening	5%	4%
Vervoer en opslag	5%	4%
Cultuur, sport en recreatie	3%	3%

Overige dienstverlening	2%	3%
Landbouw	2%	1%
Handel in ontroerend goed	1%	1%
Waterbeheer	0,5%	0,3%
Elektriciteit en gas	0,4%	0,1%
Delfstoffen	0,1%	0,0%

Bron: Provinciaal Arbeidsplaatsenregister (PAR) en Stichting LISA

Figuur Toegevoegde waarde naar sector, Provincie Utrecht 2024, In miljarden euro's

Tabel Toegevoegde waarde naar sector, Provincie Utrecht 2024, In miljarden euro's

Sector	**Toegevoegde waarde**
Zakelijke diensten (breed)	34
Overheid, zorg, onderwijs en nutsvoorzieningen	19
Handel	10
Bouw en vastgoed	9
Industrie en delfstoffen	5
Cultuur, sport, recreatie en horeca	2
Vervoer en opslag	2
Lanbouw	0,4

Bron: Provinciaal Arbeidsplaatsenregister (PAR) en Stichting LISA

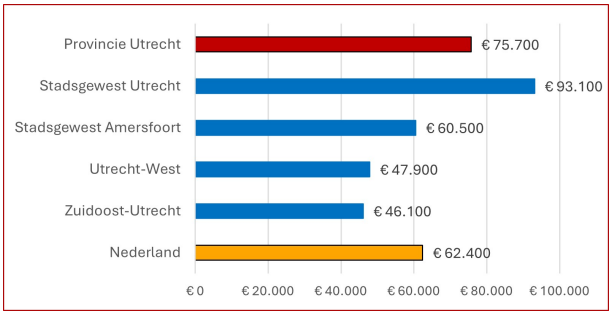
De grote stedelijke centra trekken een groeiend aandeel van de recreatieve bestedingen aan. Tegelijkertijd staan middelgrote centra in de nabijheid van deze steden juist onder druk. Wijkcentra en kleine kernen, gericht op dagelijkse aankopen, behouden hun belangrijke lokale functie. Grootschalige en perifere detailhandellocaties ontwikkelen zich in toenemende mate tot belangrijke schakels binnen de regionale economie. De provincie Utrecht beschikt hiermee dus over een overwegend goed functionerende detail handels- en voorzieningenstructuur, en hoge vitaliteit in de centrumgebieden.

2.2.3 Verschillen in economisch profiel tussen deelregio's

De (kennisintensieve) diensteneconomie centreert zich voornamelijk rondom de stad Utrecht en in mindere mate ook in Amersfoort. Het Life Sciences & Health cluster rondom Utrecht stad behoort tot de toonaangevende Biotech clusters van de wereld. Ook kent de stad toonaangevende bedrijven op het gebied van ICT, financiering en andere specialistische zakelijke dienstverlening. Met ruim 39.000 mkb-bedrijven en 425.000 banen is het MKB goed voor 57% van de werkgelegenheid in de private sector. In Amersfoort zorgen een aantal toonaangevende ingenieursbureaus voor een sterke specialisatie in het thema Earth Sciences (Earth Valley) onder het Utrecht, Heart of Health profiel. De meer landelijke gebieden in het oosten en in het westen van de provincie hebben een ander economisch profiel. In deze deelregio's vindt relatief meer industrie, transport, handel en landbouw plaats. In de polders in het westen van de provincie

bevindt zich relatief veel melkvee. In het oosten van de provincie ligt de Utrechtse Heuvelrug, het grootste beboste natuurgebied van de provincie. In de meer stedelijke gebieden liggen de economische toegevoegde waarde en de gemiddelde inkomens daarnaast een stuk hoger dan in de meer landelijke gebieden van de provincie. Daarbij zijn de inkomensverschillen binnen de gemeente Utrecht het grootst. Doordat de bevolking en de economie in de stedelijke gebieden een stuk groter is dan in de landelijke gebieden bepaalt de stedelijke economische structuur in grote mate het economisch profiel van de provincie Utrecht.

Figuur BBP per capita, Utrechtse deelregio's 2024

Tabel BBP per capita, Utrechtse deelregio's 2024

Gebied	BBP per capita
Provincie Utrecht	75.700
Stadsgewest Utrecht	93.100
Stadsgewest Amersfoort	60.500
Utrecht West	47.900
Zuidoost Utrecht	46.100
Nederland	62.400

Bron: CBS Statline

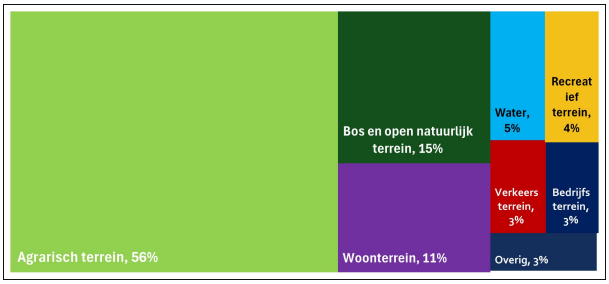
2.2.4 Knelpunten en uitdagingen voor de Utrechtse economie

De hoge werkgelegenheid en hoge algehele economische activiteit en groei in de provincie zijn een teken van een succesvolle, goed draaiende economie. Tegelijkertijd zorgt deze grote economische activiteit ook voor de belangrijkste uitdagingen voor de Utrechtse economie. Deze hoge activiteit loopt namelijk letterlijk en figuurlijk tegen grenzen aan. Op een aantal essentiële terreinen heeft de provincie namelijk te maken met de uitputting van schaarse middelen.

1. Schaarste aan fysieke ruimte

Het eerste grote knelpunt voor het succes van de Utrechtse economie is de schaarste aan fysieke ruimte. Utrecht is een relatief dichtbevolkte provincie met veel bebouwing en infrastructuur. Het grootste deel van de ruimte wordt benut voor agrarische activiteiten (55%). Doordat alle activiteiten (zoals wonen, werken, mobiliteit, toerisme en recreatie, landbouw en natuur) moeten plaatsvinden binnen onze beperkte ruimte strijden verschillende partijen en maatschappelijke doelen om deze ruimte. Een gebrek aan ruimte is de grootste belemmering voor nieuwe economische activiteit in de provincie. Dit is vooral een grote uitdaging voor ruimte-intensieve ondernemers, waaronder circulaire bedrijven en de (maak)industrie. Bovendien is het, door concurrentie met de woonopgave, moeilijk om voldoende ruimte beschikbaar te maken en te houden voor werklocaties. Doordat onze fysieke ruimte niet zal groeien, zal deze strijd om de schaarse ruimte een uitdaging blijven in de provincie Utrecht.

Figuur Ruimtegebruik in onze provincie Utrecht 2022, %

Tabel Ruimtegebruik in onze provincie Utrecht 2022, %

Ruimtegebruik	**% van totale oppervlakte**
Agrarisch terrein	56%
Bos en open natuurlijk terrein	15%
Woonterrein	11%
Water	5%
Recreatief terrein	4%
Verkeersterrein	3%
Bedrijventerrein	3%
Overig	3%

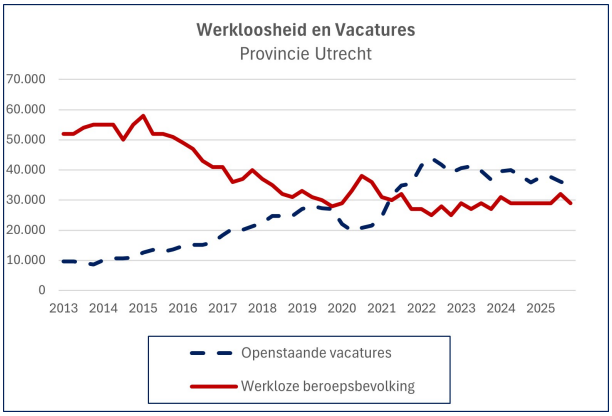
Bron: CBS Statline.

Nadere toelichting bij tabel: A. Het programma Ruimte voor Economie van de Rijksoverheid hanteert een aandeel van 2.6% in de totale ruimte. Dit is op een andere manier gemeten dan de 3% in dit plaatje. B. In de Omgevingsvisie wordt het grondgebruik uitgesplitst in vier categorieën: (1) bebouwd gebied, (2) landbouw, (3) bos en natuur en (4) water (Landelijk Grondgebruik Nederland, LGN). Aangezien bedrijventerreinen hierin niet als afzonderlijke categorie zijn opgenomen, is voor deze dataset gekozen.

2. Schaarste aan gekwalificeerd personeel

Een ander groot knelpunt voor de Utrechtse economie is de schaarste aan gekwalificeerd personeel. De provincie heeft namelijk te maken met een zeer krappe arbeidsmarkt. Deze krapte is de keerzijde van de hoge arbeidsparticipatie en de lage werkloosheid. Door deze krapte is het moeilijk om gekwalificeerd personeel te vinden. Hierdoor kunnen niet alle vacatures worden vervuld. Zeker in maatschappelijk essentiële sectoren als de zorg, het onderwijs en de techniek zorgt dit voor problemen doordat maatschappelijke relevante doelen niet kunnen worden verwezenlijkt. Ook de ontwikkelingen op het gebied van defensie hebben hun invloed op de tekorten, met name binnen de techniek. Het feit dat Utrecht een relatief laag aandeel praktisch geschoolde vakmensen kent, verergert daarbij de krapte in de technische sectoren. De krapte op de arbeidsmarkt is een landelijk probleem, maar in Utrecht is dit probleem groter dan andere delen van het land. De arbeidsmarktkrapte in onze provincie zal in de komende jaren niet zomaar worden opgelost. Vooral demografische ontwikkelingen als vergrijzing en ontgroening (minder geboorten en daardoor minder instroom op de arbeidsmarkt) gaan ervoor zorgen dat het tekort aan (gekwalificeerd) personeel een blijvende uitdaging zal zijn.

Figuur Arbeidsmarktkrapte in Utrecht

Tabel Arbeidsmarktkrapte in Utrecht

Jaar	Openstaande vacatures	Werkloze beroepsbevolking
2013	9.275	53.250
2014	10.600	53.750
2015	13.125	53.250
2016	15.275	45.000
2017	20.075	38.500
2018	24.225	33.750
2019	27.375	30.500
2020	21.075	34.000
2021	31.600	30.000
2022	41.550	26.250
2023	39.575	28.000
2024	38.350	29.500
2025	36.550	29.750

Bron: CBS Statline

3. Overige uitdagingen voor de Utrechtse economie

Andere uitdagingen waar de Utrechtse economie voor staat zijn gerelateerd aan de beperkte fysieke ruimte in combinatie met de hoge economische activiteit. Zo zorgen problemen rondom transportcapaciteit en netcongestie ervoor dat veel (nieuwe) bedrijven niet meer kunnen worden aangesloten op het elektriciteitsnetwerk. De hoge (stikstof)uitstoot in de provincie zorgt verder voor een rem op noodzakelijke investeringen in de bouw en infrastructuur. In vergelijking met andere regio's is er op dit moment relatief weinig circulaire bedrijvigheid in de provincie, mogelijk doordat circulaire ondernemers moeite hebben om geschikte werklocaties te vinden. Klimaatverandering zorgt daarnaast voor onder andere hittestress,

watertekort en wateroverlast. Bereikbaarheid is een belangrijke voorwaarde voor de economie. Bereikbaarheid staat onder druk door diverse ontwikkelingen, zoals geen uitbreidingsmogelijkheden van Rijkswegen, autonome groei en grote groei van verkeersstromen door woningbouw. Daarnaast is er een provinciale doelstelling voor de duurzame bereikbaarheid van bedrijventerreinen, niet alleen voor personeel maar ook voor logistiek en goederen, meer via water en eventueel ook spoor. Dit is van invloed op locatiekeuze van bedrijven en het inrichten van bedrijventerreinen/reserveren van ruimte voor passend gebruik (bijvoorbeeld watergebonden).

Ten slotte heeft de Utrechtse economie, net als de rest van Europa, te maken met de economische onzekerheid die het gevolg is van de onberekenbare, heftige geopolitieke ontwikkelingen in de wereld. De mondiale context verandert snel door geopolitieke spanningen, economische verschuivingen, technologische ontwikkelingen en klimaatverandering. Deze dynamiek raakt regio's direct. Voor de provincie Utrecht betekent dit dat we scherp moeten zijn op trends die onze economie, leefomgeving en samenleving beïnvloeden richting de toekomst. De strategische autonomie van de regio Utrecht draait om het vermogen om maatschappelijke en geopolitieke schokken op te vangen. De regio huisvest cruciale kennisinstellingen, digitale infrastructuur en innovatieve bedrijven die bijdragen aan economische veiligheid, weerbaarheid en defensiecapaciteiten, zoals cyberweerbaarheid en dual-use technologie. Door samenwerking tussen overheid, bedrijfsleven en kennisinstellingen kan Utrecht bijdragen aan nationale en Europese strategische autonomie, waarbij defensie, economie en veiligheid elkaar wederzijds versterken en zorgen voor duurzame weerbaarheid. Door vooruit te kijken, samen te werken en flexibel beleid te voeren, kunnen we kansen benutten en risico's beperken. Zo blijven we weerbaar, wendbaar en toekomstgericht in een onzekere wereld.

Hoofdstuk 3. Ambitie: van 2027 naar 2050

3.1 Ambitie

In paragraaf 1.1.1 staan de economische ambities uit de Omgevingsvisie. In lijn hiermee draagt dit Beleidsprogramma Economie bij aan een competitieve, veerkrachtige, circulaire en klimaatneutrale economie in 2050, die brede welvaart en maatschappelijke waarde creëert. Op basis van deze ambities wordt gestuurd op innovaties die verdienvermogen combineren met maatschappelijke transities, met een goede balans tussen regionale innovatiesuccesfactoren zoals regelgeving, talent, kennis, financiering, netwerken en maatschappelijke vraag (bijvoorbeeld het stimuleren van de maatschappelijke vraag naar innovatie vanuit lokale en regionale overheden door launching customership). Innovatie speelt hierin een sleutelrol. In dit beleidsprogramma vertalen we de ambities naar concrete doelen en actielijnen.

De regio staat voor grote economische transformatievraagstukken, zoals verduurzaming, circulariteit en digitalisering, en moet tegelijk weerbaar, wendbaar en toekomstgericht zijn in geval van crisis. Daarom richten we onze economie hierop in en benutten we ondernemerschap voor innovatieve oplossingen die bijdragen aan maatschappelijke uitdagingen. Duurzame innovatie vergroot op termijn de concurrentiekracht van de regio. Slim omgaan met en hergebruik van grondstoffen maakt de economie weerbaarder en minder afhankelijk. Het beperken van CO_2-uitstoot en luchtvervuiling zorgt voor een gezondere leefomgeving en minder klimaateffecten (droogte, hitte, piekbuien, overstromingen). In Utrecht verdienen we ons geld met slimme technologieën die mens, leefomgeving en samenleving gezonder maken.

3.2 Doelen

Wat gaan we doen om die ambitie te realiseren? Een aantrekkelijk vestigingsklimaat en een stimulerend ondernemerschapsklimaat vormen de basis van een sterke regionale economie in de provincie Utrecht. Door te investeren in een ecosysteem waarin innovatie, talentontwikkeling en samenwerking tussen publieke en private partijen centraal staan, creëert de regio een omgeving waarin ondernemers en bedrijven kunnen floreren en nieuwe initiatieven kunnen ontstaan. Ons eerste doel is om het bedrijfsleven en hun werknemers toe te rusten op de toekomst.

Voor een goed functionerende economie zijn daarnaast passende fysieke randvoorwaarden essentieel. Door schaarstes aan ruimte, energie en infrastructuur staat de ontwikkeling van bedrijven en economische activiteiten onder druk. Het is daarom van belang om voldoende en geschikte ruimte beschikbaar te hebben voor bedrijven, en deze ruimte toekomstbestendig in te richten. Ons tweede doel is dan ook om te werken aan toekomstbestendige werklocaties als fundament voor een duurzame en veerkrachtige economie.

De diversiteit aan sectoren, de aanwezigheid van kennisinstellingen en de goede bereikbaarheid maakt de provincie tot een aantrekkelijke locatie voor zowel gevestigde ondernemingen als start-ups. Door gericht beleid te voeren dat ondernemerschap stimuleert en vestiging vergemakkelijkt, versterkt de provincie

haar economische veerkracht en draagt zij bij aan maatschappelijke transities. Dit verwoordt ons derde doel namelijk bedrijven en (kennis)instellingen werken aan innovaties voor maatschappelijke transities.

Samenvattend, om de ambitie in 2050 te realiseren richten wij ons op de middellange termijn op drie doelen:
a. Het bedrijfsleven en werknemers zijn toegerust op de toekomst
b. Toekomstbestendige werklocaties als fundament voor een duurzame en veerkrachtige economie
c. Bedrijven en (kennis)instellingen werken aan innovaties voor maatschappelijke transities

De titels van de bovengenoemde doelen zijn anders dan de titels van onze beleidsdoelen zoals genoemd in de Doelenboom. Dit zal formeel aan Provinciale Staten worden voorgelegd ter besluitvorming in 2027. Onze beleidsdoelen dragen direct en indirect bij aan het behalen van deze ambities uit de Omgevingsvisie zoals beschreven in 1.1 Waarom een beleidsprogramma Economie?

3.2.1 Doel 1: Het bedrijfsleven en werknemers zijn toegerust op de toekomst

Het midden- en kleinbedrijf (mkb) vormt het fundament van de Utrechtse economie. De provincie vindt het daarom belangrijk om het mkb te ondersteunen. Enerzijds omdat het mkb kwetsbaar is voor economische schokken en transities, en anderzijds omdat het mkb een sleutelrol speelt in het regionale verdienvermogen. Uit onderzoek blijkt dat 40% van de Nederlandse bedrijven onvoldoende verandervermogen heeft; bij kleine bedrijven (<10 werknemers) loopt dit op tot 55%. Juist daarom is dit doel en dus het mkb-beleid gericht op het versterken van toekomstgericht ondernemerschap, het stimuleren van Leven Lang Ontwikkelen (LLO), en het ondersteunen bij het aanpassen van bedrijfsmodellen en processen aan veranderende omstandigheden. De provincie wil enerzijds belemmeringen wegnemen en anderzijds de toekomstbestendigheid van het mkb zekerstellen. Hierbij hoort ook het voorbereiden van het MKB op vastgestelde provinciale doelen op natuur-inclusief werken en volledig klimaatneutraal zijn in 2050.

Het arbeidsmarktbeleid van de provincie richt zich daarom op het versterken van de kennis, vaardigheden en wendbaarheid van de werkzame beroepsbevolking. De urgentie is hoog: door vergrijzing en ontgroening stabiliseert het arbeidsaanbod, terwijl de vraag naar arbeid en specifieke vaardigheden blijft stijgen. De arbeidsmarkt is structureel krap, en het vergroten van instroom is nauwelijks haalbaar. Artificial Intelligence (AI) verandert de arbeidsmarkt door routinetaken te automatiseren, wat sommige banen doet verdwijnen. Tegelijk ontstaan nieuwe functies en verandert bestaand werk. Dit vraagt om werkenden die zich kunnen aanpassen aan veranderende vereisten. Daarom kiest de provincie voor een strategie die inzet op behoud en selectief aantrekken van talent en op leven-lang-ontwikkelen als sleutel tot een veerkrachtige en productieve arbeidsmarkt.

Door te investeren in slim gebruik van grondstoffen, samenwerking, ondernemerskracht, vaardigheden, financiering en ruimtelijke inpassing bouwen we aan een economie die in 2050 volledig circulair is. Circulariteit is noodzakelijk omdat de druk op grondstoffen toeneemt en de milieubelasting verder stijgt. Daarom richten we ons niet alleen op afval en recycling, maar vooral op het stimuleren van verdienmodellen en initiatieven die het verminderen van materiaalgebruik, slim ontwerp, het verlengen van de levensduur van producten centraal stellen. Daarbij zetten we in op biobased grondstoffen en hoogwaardig hergebruik; de hoogste treden van de R-ladder (Refuse & Rethink, Reduce, Reuse, Repair, Recycle, Recover).

Bijdrage aan ambities Omgevingsvisie:
- Door te investeren in vaardigheden, levenlang ontwikkelen en toekomstgerichte beroepen wordt het innovatie- en ondernemersklimaat versterkt. Dit vergroot de zelfvoorzienendheid en economische weerbaarheid van de regio en draagt bij aan een competitieve, circulaire en klimaatneutrale economie.
- Een toekomstbestendige beroepsbevolking ondersteunt de kwalitatieve invulling van werklocaties, met name voor sectoren die bijdragen aan maatschappelijke transities zoals energietechniek, life sciences en digitalisering.
- Nieuwe en hybride werkvormen maken het mogelijk dat werken, leren en ondernemen zich ook in binnensteden en dorpskernen ontwikkelen, wat bijdraagt aan levendige en inclusieve centra.

3.2.2 Doel 2: Toekomstbestendige werklocaties als fundament voor een duurzame en veerkrachtige economie

Voor een aantrekkelijk en toekomstbestendig vestigingsklimaat, zetten we in op voldoende ruimte voor werken en het verbeteren van de duurzaamheid en kwaliteit van werklocaties. Zodat bij bijvoorbeeld grootschalige nieuwbouw van woningen ook aandacht is voor bijbehorende werklocaties in een gezonde leefomgeving met een duurzaam mobiliteitsprofiel. Hierbij wordt enerzijds gekeken naar het beter benutten van bestaande werklocaties door deze intensiever te gebruiken en te herstructureren, en anderzijds wordt er gezocht naar ruimte voor nieuw aanbod van werklocaties. Voor bestaande bedrijventerreinen zetten we in op verbetering van de kwaliteit en duurzaamheid. Voor nieuwe bedrijventerreinen zetten we in op

toekomstbestendigheid vanaf de start. Daarnaast zetten we in op het scherper krijgen van de rol van de provincie bij het faciliteren van innovatielocaties. We willen ook sturing aanbrengen op de soorten bedrijvigheid waar we ruimte voor willen bieden, maar dit vraagt nog bestuurlijke afstemming en besluitvorming, ook zijn we hierin afhankelijk van keuzes die nationaal en Europees worden gemaakt.

Bijdrage aan ambities Omgevingsvisie:
- Duurzame, innovatieve en goed bereikbare werklocaties stimuleren economische groei én brede welvaart door ruimte te bieden aan circulaire bedrijvigheid, energie-innovatie en hoogwaardige werkgelegenheid.
- Dit doel sluit direct aan op de behoefte aan voldoende en passende ruimte voor bedrijven en transities. Door intensivering, verduurzaming en het voorkomen van leegstand wordt efficiënt omgegaan met schaarse ruimte en wordt het economisch profiel van Utrecht versterkt (Utrecht, Heart of Health).
- Slimme werklocaties aan de randen en in centra ondersteunen functiemenging en verminderen monofunctionele gebieden, wat bijdraagt aan vitale stedelijke en dorpsstructuren.

3.2.3. Doel 3: Bedrijven en (kennis)instellingen werken aan innovaties voor maatschappelijke transities

Om de regionale economie in Utrecht toekomstbestendig te maken is innovatie essentieel. Daarmee wordt het verdienvermogen in de provincie zeker gesteld en dagen we ondernemers uit om bij te dragen aan het oplossen van maatschappelijke uitdagingen. Door innovatieve startups, scaleups en bestaande bedrijven met maatschappelijke meerwaarde (inter-)nationaal te laten opschalen, vooral op gezondheid, duurzaamheid en ICT, benutten we kansen voor wereldwijde impact en verandering. Maar innovatie is niet vanzelfsprekend en de kansen worden dan ook niet automatisch benut. Beleidsinzet is nodig om als regio ook in de toekomst voldoende werkgelegenheid en inkomen te genereren en de maatschappelijke uitdagingen van deze tijd aan te gaan.

We weten dat de toekomst onvoorspelbaar is en dat innovaties niet altijd succesvol zijn. De provincie Utrecht streeft daarom naar een kennisgedreven en lerende aanpak. Het doel? Het ontwikkelen en opschalen van innovaties die economisch kansrijk zijn en die bijdragen aan Utrecht als het kloppende hart van een gezonde samenleving. Dit doen we door te zoeken naar een goede balans tussen belangrijke succesfactoren voor de drie belangrijke innovatie-ecosystemen in de regio: Life Sciences & Health, Earth Valley en New Digital Society. Denk hierbij aan wet- en regelgeving, cultuur, infrastructuur, vraag, netwerken, leiderschap, financiering (bijvoorbeeld innovatieve financieringsmodellen voor circulaire bedrijvigheid), talent, kennis en ondersteunende diensten.

Bijdrage aan ambities Omgevingsvisie:
- Innovaties op het gebied van gezondheid, duurzaamheid, digitalisering en veiligheid versnellen maatschappelijke transities en versterken de strategische autonomie en weerbaarheid van de regio.
- Samenwerking tussen bedrijven en kennisinstellingen vraagt om gespecialiseerde werklocaties (campussen, innovatiehubs) die ruimte bieden aan experimenteren, opschaling en kruisbestuiving tussen sectoren.
- Innovatie-ecosystemen kunnen ook landen in binnensteden en dorpskernen (bijvoorbeeld via broedplaatsen en start-up hubs), waardoor economische dynamiek, identiteit en leefkwaliteit worden versterkt.

3.3 Strategieën om onze ambitie en doelen te realiseren

Voor het realiseren van deze 3 doelen zetten we onderstaande 7 strategieën in. Deze strategieën geven aan hoe we als provincie Utrecht werken aan het versterken van de regionale economie. Deze gelden als werkwijze voor alle drie de doelen.
- We versterken de economische kracht van de regio.

  De regio Utrecht kent een krachtig en veerkrachtig economisch profiel (Utrecht, Heart of Health of wel het kloppende hart van een gezonde samenleving) dat rust op een brede en diverse basis. Met de drie ecosystemen vormt de regio een spil in nationale en Europese innovatie-ecosystemen gericht op gezond stedelijk leven. Door te blijven werken aan ons regionaal profiel met behulp van de inzet van de ROM en de Economic Board Utrecht (EBU) blijft Utrecht een toonaangevende regio die bijdraagt aan het welzijn, de welvaart en het verdienvermogen van Nederland en Europa. De ROM werkt langs de lijnen van het Richtinggevend kader MJS 2027-203 ROM regio Utrecht. We bekijken hoe we de effectiviteit van deze organisatie en de synergie met de OMU en de EBU kunnen vergroten.
- We stimuleren samenwerking tussen ondernemers, netwerken, overheden en onderzoekspartijen/kennisinstellingen.

  Het versterken van de Utrechtse economie doet de provincie Utrecht natuurlijk niet alleen, samenwerking met vele andere publieke en private partners is noodzakelijk om onze doelen te bereiken.

We werken zelf samen en proberen samenwerking tussen anderen te stimuleren. We werken samen met onze gemeentelijke partners in de Regio Amersfoort, de Regio Gooi en Vecht, Regio Foodvalley, Regio MRU-West (voorheen U10) en de Metropoolregio Utrecht (MRU). In de kenniswereld zijn de Universiteit Utrecht, het Universitair Medisch Centrum Utrecht, de Hogeschool Utrecht en het MBO allemaal relevante partners met wie we samenwerken, ieder vanuit een eigen rol en kracht. Ook de samenwerking met Defensie (in relatie tot veiligheid en weerbaarheid), KNMI, RIVM, VNO-NCW en ondernemersverenigingen zijn belangrijk, met daarbij ook speciale aandacht voor de maakindustrie en de raakvlakken met agrarische ondernemers. Beleidsmatige samenwerking naar hogere niveaus concentreert zich op de EU, het Rijk en Economische Zaken (EZ). De EBU speelt een belangrijke rol in het lobbyen en in het aanjagen van netwerken. De EBU is een netwerk dat het bedrijfsleven, overheden en kennisinstellingen in de regio aan elkaar verbindt en daarmee zowel binnen de regio als daarbuiten voorop loopt in de beweging naar Utrecht als kloppend hart van een gezonde samenleving (Utrecht, Heart of Health). De EBU versterkt daarmee niet alleen het netwerk van samenwerkende partijen in de regio, maar toont daarin ook – samen met de ROM – het leiderschap dat nodig is om maatschappelijke innovatie op te schalen. Onlangs is ook de Young Economic Board Utrecht (YEBU) opgericht, om ook inzichten van jonge professionals vanuit de aangesloten partijen mee te kunnen nemen. We bekijken hoe we de effectiviteit van de EBU en de synergie met de ROM en de OMU kunnen vergroten.

- We zoeken naar oplossingen voor schaarstes in een veranderende (mondiale) context.

  De provincie Utrecht staat voor de opgave om te gaan met toenemende schaarstes aan ruimte, talent, energie, (drink)water en grondstoffen in een wereld die snel verandert door geopolitieke onzekerheden, klimaatverandering, demografische ontwikkelingen en technologische transities. Wij willen onze provincie veerkrachtig, leefbaar en economisch sterk houden door schaarstes niet alleen te verdelen, maar actief te verminderen, slimmer te benutten en eerlijker te organiseren. Ook hier zoeken we naar mogelijkheden om slimme oplossingen te bedenken die uitgeprobeerd worden in de regio Utrecht en vervolgens ook toegepast daarbuiten. Daarbij zetten we ook onze ruimtelijke instrumenten in, zoals het Provinciaal Programma Wonen en Werken, om vraag en aanbod van ruimte goed op elkaar af te stemmen.
- We stimuleren innovatie in de private en publieke sector.

  De regio staat in de voorhoede van gezondheidsinnovaties binnen Europa. Door een integrale aanpak van een gezonde leefomgeving, leefstijl, preventie en zorg, is het welzijn van mensen in deze regio aanzienlijk verbeterd en dragen innovatieve bedrijven uit de provincie Utrecht bij aan het welzijn van mensen overal in de wereld. Innovatie is de motor achter zowel arbeidsproductiviteitsgroei als maatschappelijke transities. Onze inzet richt zich daarom op het versterken van het regionale innovatie-ecosysteem via samenhangende interventies op institutionele voorwaarden, zichtbaarheid, vraagontwikkeling en fysieke ruimte. Bij de uitwerking van deze strategie hanteren wij het raamwerk van tien regionale innovatiesuccesfactoren.
- We trekken financiering aan vanuit het Rijk en Europa.

  De grote maatschappelijke transities waar de provincie Utrecht voor staat vragen om investeringen die de provinciale middelen overstijgen. Tegelijkertijd stellen het Rijk en de EU omvangrijke financieringsinstrumenten beschikbaar om nationale en regionale doelen te realiseren. We willen deze middelen strategisch en samenhangend benutten om provinciale ambities te versnellen en de maatschappelijke impact te vergroten. Als regio maken we inzichtelijk welke economische proposities bijdragen aan de (inter)nationale economische agenda om investeringskansen te verzilveren.
- We werken op basis van bewezen effectieve methoden.

  In een context van schaarste, onzekerheid en versnelling is het essentieel dat beleidskeuzes onderbouwd zijn met feiten, data en inzicht in wat werkt. Daarom werken wij evidence-based: besluiten worden genomen op basis van de beste beschikbare kennis, aangevuld met praktijkervaring en maatschappelijke signalen. We passen de beleidscyclus toe waarin we ons beleid monitoren en evalueren (zie Hoofdstuk 5. Beleidscyclus). We passen ons beleid aan wanneer daar aanleiding voor is. Met regelmaat leggen we verantwoording af over onze beleidsinterventies en de effecten daarvan.
- We zetten economische instrumenten ook in ter ondersteuning van doelen van andere beleidsvelden.

  De provincie Utrecht werkt enthousiast aan een groot aantal economische opgaven op het gebied van onderwijs en arbeidsmarkt, circulair, ruimtelijke ontwikkelingen en innovatie. Dat doen we niet alleen, maar samen met onze collega's binnen de provincie. Wij zetten – waar mogelijk – onze instrumenten graag in om te helpen vraagstukken in andere beleidsvelden verder te brengen. Zo is bijvoorbeeld onze arbeidsmarktaanpak er onder andere op gericht om voldoende personeel op te leiden voor de bouw en energietransitie en stimuleren we innovaties voor klimaatadaptatie.

Hoofdstuk 4. Actielijnen en activiteiten

4.1 Doel 1: Het bedrijfsleven en werknemers zijn toegerust op de toekomst

Dit hoofdstuk bevat een uitwerking van onze 3 doelen in actielijnen en activiteiten. Onze doelen zijn:
a. Het bedrijfsleven en werknemers zijn toegerust op de toekomst
b. Toekomstbestendige werklocaties als fundament voor een duurzame en veerkrachtige economie
c. Bedrijven en (kennis)instellingen werken aan innovaties voor maatschappelijke transities

Al onze provinciale inspanningen zijn erop gericht om direct of indirect bij te dragen aan onze strategische inzet zoals in hoofdstuk drie is beschreven. De actielijnen per doel worden hieronder uiteengezet. De doelen en actielijnen zijn gekoppeld aan de verschillende instrumenten die we inzetten om onze doelen te realiseren in de periode tot 2032.

4.1.1 Hoe draagt dit doel bij aan de ambitie?

Onze ambitie is om in 2050 een competitieve, veerkrachtige, circulair en klimaatneutrale economie te hebben. Om dit te realiseren streven we naar talentontwikkeling, verhogen van arbeidsproductiviteit, zuinig en slim gebruik van materialen en vitale mkb-ondernemers.

4.1.2 Actielijnen

Om mkb-bedrijven en werknemers toe te rusten op de toekomst zetten we drie actielijnen uit, die we onderstaand nader invullen door de bijbehorende acties te benoemen:

Bevorderen van ontwikkeling van talent en verhogen arbeidsproductiviteit
- We zetten in op het versterken van de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt en het verhogen van de mobiliteit tussen sectoren, in combinatie met om- en bijscholing.
- We investeren in toegankelijke infrastructuur voor Leven Lang Ontwikkelen (LLO) zodat mensen zich kunnen blijven ontwikkelen. Dit is nog niet voor iedereen vanzelfsprekend en dat betekent dat werkenden en werkzoekenden goed weten waar ze terecht kunnen als ze zich gedurende hun loopbaan willen bij- of omscholen. Zo wordt het potentieel van werkenden en werkzoekenden beter benut. Extra aandacht gaat uit naar groepen die minder vanzelfsprekend deelnemen aan scholing, zoals praktisch geschoolden en onbenut talent. Werkgevers hebben we hier hard bij nodig omdat zij een cruciale rol spelen in het stimuleren van leren op de werkvloer.
- We versterken de samenwerking tussen bedrijven en het onderwijs via publiek-private opleidingsinitiatieven waar nieuwe combinaties van leren, werken en innoveren ontstaan.
- Via de regionale samenwerking Utrecht Talent Alliantie (UTA) werken we met opleiders, werkgevers en publieke partners in een triple helix-structuur aan de arbeidsmarkt van de toekomst. Deze sociaaleconomische samenwerking is gericht op het realiseren van een goed opgeleide beroepsbevolking. De inspanningen van de UTA richten zich op techniek & bouw, zorg, onderwijs en ICT-rollen binnen deze sectoren. Na 2027 wordt de inzet van de UTA geëvalueerd en herijkt.
- We zetten ons in voor een warm welkom voor internationaal talent om in de regio Utrecht personeelstekorten in maatschappelijk essentiële sectoren te lijf te gaan. Hiermee willen we de blijfkans van afgestudeerde buitenlandse studenten vergroten en mkb'ers, innovatieve bedrijven en kennisinstellingen helpen bij het optimaal benutten van internationaal talent.

Stimuleren van zuinig en slim materiaalgebruik bij bedrijven met aandacht voor ketensamenwerking en circulaire verdienmodellen
- We streven naar een economie waarin waardebehoud centraal staat en waarin producten, materialen en gebouwen zo slim mogelijk worden ontworpen en zo lang mogelijk in gebruik blijven. In onze compacte, kennisintensieve regio betekent dit dat circulaire bedrijvigheid vooral bestaat uit activiteiten die kwaliteit toevoegen, waarde behouden en ketens slimmer maken (hoog op de R-ladder: refuse, redesign, repair, refurbishment). Utrecht vervult daarbij steeds nadrukkelijker de rol van 'denktank' van de circulaire economie. Door de sterke concentratie van zakelijke dienstverlening, financiële instellingen, kenniscentra en ontwerp- en dataspecialisten is Utrecht bij uitstek de plek waar ontwerpkeuzes, standaardisatie, ketenregie, digitale platforms en nieuwe circulaire verdienmodellen kunnen ontstaan.
- Daarmee levert Utrecht een belangrijke bijdrage aan nationale circulaire ketens, terwijl we tegelijkertijd de volwassenheid en potentie van de grote dienstensector hier verder verkennen om hun rol in het versnellen van de circulaire transitie te versterken. Daarbij stimuleren we ook de ontwikkeling van circulaire vaardigheden bij bedrijven, van mindset en bewustzijn (“why-skills”), via samenwerkingsvaardigheden (“how-skills”), tot praktische toepassing, zoals modulaire materialen installeren en bewust materiaalgebruik (“what-skills”).

- We richten ons op sectoren waarbij grote circulaire impact kan worden bereikt: de zorgsector, bouw en consumptiegoederen (ICT, textiel, meubels). Dit zijn sectoren met omvangrijke materiaalstromen én waar al veel energie en beweging zit in Utrecht op het gebied van circulariteit. Daarbij is het van belang te sturen op sectoren met omvangrijke materiaalstromen en relatief beperkt energiegebruik. Gegeven de schaarse ruimte vraagt dit om duidelijke keuzes in waar welke activiteiten plaatsvinden. Deze focus sluit aan bij de ruimtedruk in de provincie en richt zich op sectoren met veel werkgelegenheid, waar volgens het geactualiseerde Nationaal Programma Circulaire Economie (NPCE) de grootste circulaire winst te behalen is. Daarnaast speelt de maakindustrie een belangrijke rol in de circulaire transitie, ondanks haar relatief kleine omvang in Utrecht. Daarom sluiten we actief aan op landelijke ontwikkelingen, bijvoorbeeld op het gebied van remanufacturing (heropwaardering), zodat Utrecht kan bijdragen aan ketens die elders in het land schaal en productiecapaciteit hebben. Tegelijkertijd kiezen we niet voor een strak afgebakende sectoraanpak. We sluiten doelgericht aan bij bedrijven en ketens waar energie en innovatiekracht aanwezig is, omdat juist deze bewegingen kunnen uitgroeien tot bestendige circulaire praktijken en een sterke basis vormen voor waardebehoud en economische weerbaarheid in de regio.
- We richten ons op de verduurzaming van de zorgsector, waaronder circulariteit, waterkwaliteit en de energietransitie. We zetten hierbij in op het faciliteren van procesbegeleiding, netwerkvorming en financiering op project- en themaniveau, zodat preventieve en curatieve zorginstellingen (cure en care) samen met marktpartijen en kennispartners duurzame innovaties kunnen versnellen.
- Afhankelijk van de keten sluiten we deze lokaal, regionaal of nationaal. We verkennen voortdurend welke materiaalstromen idealiter regionaal gesloten moeten worden en prioriteren stromen met hoge economische en grondstoffenimpact, waaronder ook kritieke grondstoffen en verwerking van (zware) bulkgoederen, circulaire bouwhubs, betonrecycling en opslag. Daarbij benutten we zoveel mogelijk de bestaande bedrijventerreinen voor het tot stand brengen van de circulaire economie. Bedrijventerreinen die veel milieugebruiksruimte bieden en beschikken over kades, spelen een cruciale rol in de circulaire transitie. We zetten in op het beschermen van het huidige aanbod van deze bedrijfsterreinen tegen transformatie naar bijvoorbeeld woningbouw.
- We bekijken aan de hand van materiaalstromen welke bedrijventerreinen nog meer een belangrijke rol spelen in het sluiten van ketens op een regionaal niveau. We willen samenwerking tussen bedrijven bevorderen om materiaalgebruik te beperken. Met de inzet van ketenregisseurs en nauwe samenwerking met ondernemersverenigingen en parkmanagement versnellen we het sluiten van ketens op en tussen bedrijventerreinen. Verder stimuleren en ondersteunen we circulaire koplopers door het vergroten van zichtbaarheid en het delen van inzichten uit de praktijk.

Versterken van de economische vitaliteit van mkb-ondernemers

- Het mkb-beleid van de provincie Utrecht is een samenhangende strategie die inzet op het versterken van ecosystemen, netwerken en structuren. De provincie kiest bewust voor een faciliterende rol, gericht op samenwerking en het wegnemen van systeem- en marktfalen. Zo draagt het mkb-beleid bij aan een veerkrachtige en innovatieve economie in de regio Utrecht die in staat is om op transities in te spelen, zoals digitalisering. We bezien welk instrumentarium we blijven inzetten voor de ondersteuning van het brede MKB en we benutten vertegenwoordigende partijen van ondernemers om hen te bereiken, denk daarbij aan bedrijvenkringen of ondernemersverenigingen. Een goede samenhang met het instrumentarium vanuit het rijk is hierbij cruciaal.
- We zien de maakindustrie als cruciaal voor het versterken van het verdienvermogen en brede welvaart en helpen bedrijven in deze sector op weg met remanufacturing.
- De Utrechtse maakindustrie omvat vooral innovatieve mkb-bedrijven die actief zijn in de bouw, techniek en hightech-productie. Deze bedrijven dragen bij aan maatschappelijke opgaven zoals duurzame woningbouw, circulaire economie en digitalisering. De maakindustrie in Utrecht combineert traditionele productie met moderne technologie en duurzaamheid, waardoor zij een sleutelpositie inneemt in regionale transities en economische groei.

4.2. Doel 2: Toekomstbestendige werklocaties als fundament voor een duurzame en veerkrachtige economie

4.2.1 Hoe draagt dit doel bij aan de ambitie?

Voor 2050 streven we naar een competitieve, veerkrachtige circulaire en klimaatneutrale economie. Werklocaties vormen daarvoor een cruciale randvoorwaarde: zij bieden de fysieke ruimte voor innovatie, productie, circulaire ketens en ondernemerschap. Daarom zetten wij in op het herstructureren en verduurzamen van bestaande werklocaties en het ontwikkelen van nieuwe werklocaties afgestemd op de (markt)behoefte. We sturen op zorgvuldig ruimtegebruik, het zorgvuldig en toekomstbestendig benutten van (milieu)ruimte en efficiënt gebruik van energie, water en grondstoffen, zodat innovatie en circulair ondernemen worden gefaciliteerd en werknemers in een aantrekkelijke, gezonde omgeving kunnen werken.

4.2.2 Actielijnen

Om dit doel te realiseren zetten we in op de vier actielijnen die we onderstaand nader invullen door de bijbehorende acties te benoemen:

Overkoepelend: strategische ontwikkeling van werklocaties

- In een regio waar de ruimte schaars is en de maatschappelijke opgaven groot zijn, kiest de provincie Utrecht bewust voor een kwalitatieve benadering van economische ruimte. We streven naar voldoende passende ruimte voor bedrijven, in samenhang met andere ruimtelijke opgaven zoals woningbouw, mobiliteit en natuur. Hiervoor zetten we in op intensivering, herstructurering en verduurzaming van werklocaties, waarbij we zorgvuldig en efficiënt met ruimte omgaan en cruciale locaties behouden en beschermen.
- Het gaat enerzijds om het beschikbaar stellen van ruimte (hectares) en anderzijds om het creëren van werklocaties die maximaal bijdragen aan een duurzame en innovatieve economie en aantrekkelijke werkomgeving. Werklocaties zijn niet alleen functioneel, maar ook toekomstbestendig: ze gaan zuinig om met schaarse ruimte en grondstoffen, bevorderen biodiversiteit, zijn goed bereikbaar en klimaatbestendig ingericht. Dit vraagt om scherpe regionale afwegingen, heldere programmering, herstructurering en het actief sturen op werklocaties.
- Het is van belang dat we in samenhang met de woningbouwopgave, mobiliteit en andere ruimtelijke opgaven kijken naar de koppeling tussen het aantal arbeidsplaatsen en de behoefte aan typen werklocaties, zodat er een evenwichtige verhouding ontstaat tussen wonen, werken en verplaatsingen binnen en door de regio. Om efficiënt om te gaan met de beschikbare ruimte en de vraag naar uitleglocaties te verminderen, werd in 2011 door ons de Ontwikkelingsmaatschappij Utrecht (OMU) opgericht om verouderde en leegstaande werklocaties nieuw leven in te blazen. De OMU continueert haar werkzaamheden op het gebied van intensivering en verduurzaming van werklocaties.We bekijken hoe we de effectiviteit van de OMMU en de synergie met de ROM en de EBU kunnen vergroten
- Bij herontwikkeling van bestaande werklocaties en ontwikkeling van nieuw locaties wordt rekening gehouden met ruimte voor experimenteren, samenwerking en kruisbestuiving tussen bedrijven en kennisinstellingen, zodat werklocaties bijdragen aan innovatie en regionale economische dynamiek.
- We monitoren continu de regionale vraag naar werklocaties en anticiperen op transities zoals de ombouw naar de circulaire economie en energietransitie, zodat programmering en locatieontwikkeling aansluiten bij veranderende bedrijfsbehoeften en maatschappelijke opgaven.

Intensiveren, herstructureren en verduurzamen van bestaande bedrijventerreinen en realiseren van nieuwe toekomstbestendige bedrijventerreinen

Bestaande bedrijventerrreinen:

- We intensiveren bestaande bedrijventerreinen en benutten deze optimaal door zorgvuldig, intensief (met een hoge floor space index) en efficiënt ruimtegebruik. Daarbij willen we terreinen met bedrijfskavels met een hogere milieucategorieën en, (potentiële) kades, beschermen en behouden omdat zij vaak de dragers zijn van circulaire ketens en grondstofstromen.
- We blijven gebruik maken van uitvoeringsorganisatie OMU voor intensivering en verduurzaming van bestaande bedrijventerreinen. In de afgelopen jaren heeft OMU met de nieuwe middelen geïnvesteerd in de aankoop van een aanzienlijk aantal verouderde bedrijfslocaties, die na sloop en intensieve en duurzame nieuwbouw opnieuw worden uitgegeven. In 2025 heeft PS besloten om een nieuwe tranche van EUR 30 miljoen beschikbaar te stellen voor OMU.
- We werken doelgericht aan de toekomstbestendige ontwikkeling van bestaande bedrijventerreinen. Daarbij zetten we in op vergroening, klimaatadaptatie en duurzaam ruimtegebruik, zodat deze gebieden uitgroeien tot gezonde, aantrekkelijke en economisch sterke werklandschappen. We streven naar een natuurinclusieve, energieneutrale en klimaatpositieve inrichting die bijdraagt aan biodiversiteit, een prettige werkomgeving en een veerkrachtige leefomgeving. Met deelname aan het Programma Werklandschappen van de Toekomst leveren we actief een bijdrage aan deze brede transitie naar toekomstbestendige werklandschappen.
- We stimuleren organisatiegraad op bedrijventerreinen. Samenwerking tussen ondernemers, vastgoedeigenaren en overheden is essentieel voor goed beheer, veiligheid, verduurzaming en gezamenlijke investeringen.
- We leggen in de programmeringsafspraken (PPWW) een verband tussen resultaten op intensivering en verduurzaming van bestaande bedrijventerreinen en de beoordeling van de noodzaak voor nieuwe bedrijventerreinen.

Nieuwe bedrijventerreinen:

- Programmeringsafspraken voor nieuwe bedrijventerreinen stemmen we af via het Provinciaal Programma Wonen en Werken (PPWW), waarbij het Kader PPWW leidend is voor de kwantitatieve programmering.
- Bij de ontwikkeling van een regionaal of bovenlokaal bedrijventerrein stellen wij regionale uitgifteafspraken verplicht. In de regionale uitgifteafspraken worden ook afspraken gemaakt over de

soorten bedrijvigheid (wel/niet accommoderen, aansluiting op de behoefte per soort bedrijventerrein) en de borging van zorgvuldig ruimtegebruik. Voor nieuwe terreinen creëren we randvoorwaarden voor een hoogwaardige ruimtelijke structuur, waarbij efficiënt met ruimte, energie, water en grondstoffen wordt omgegaan, en een gezonde leefomgeving wordt bevorderd. De instrumenten die we hiervoor gebruiken zitten in de verordening of de instructieregels voor de omgevingsplannen of de afspraken die gemeenten en/of regio's onderling maken.

- We zetten in op een nieuwe energie-infrastructuur, bijvoorbeeld via netbewuste of off-grid bedrijventerreinen en energyhubs, zodat het bedrijfsleven zich kan blijven ontwikkelen, innovatieve kansen worden benut en de beperkingen van een overbelast elektriciteitsnetwerk worden ondervangen. Dit draagt bij aan de transitie naar een klimaatneutrale energievoorziening in 2050, waarin bedrijven onderdeel zijn van een duurzaam en toekomstbestendig energiesysteem.
- We zetten ons in voor kleinschalige uitbreidingen (1 ha. regeling verordening) 1–3 ha. van bestaande bedrijventerreinen en stimuleren de ontwikkeling van nieuwe grootschalige (regionale) terreinen. Daarbij nemen we een proactieve rol aan in pilots en ondersteunen we initiatieven, vooral in gebieden waar de realisatie achterblijft.
- We jagen de ontwikkeling van nieuwe grootschalige (regionale) bedrijventerreinen aan. We nemen graag een proactieve rol aan in de realisatie en organisatiekrachtzoektocht bij deze nieuwe werklocaties. Het gaat hierbij om een faciliterende, kaderstellende en participerende rol om na programmering ook tot daadwerkelijk realisatie te komen. Daarbij onderzoeken we hoe nieuwe (regionale) bedrijventerreinen vanaf de start toekomstbestendig kunnen worden ontwikkeld door duurzaamheidsambities integraal mee te nemen.
- We onderzoeken of we ruimte kunnen reserveren voor circulaire bedrijven en brengen in kaart welke terreinen cruciaal zijn voor de circulaire transitie. Daarbij verkennen we welke instrumenten onder de Omgevingswet hiervoor kunnen worden ingezet en faciliteren we kennisdeling met gemeenten over dit onderwerp.
- Ook verkennen we mogelijkheden hoe we ruimte kunnen prioriteren voor innovatieve, stuwende en circulaire bedrijvigheid. We geven geen ruimte aan grootschalige bedrijvigheid (zoals XXL-logistiek of datacenters), tenzij er sprake is van het oplossen van een bestaand ruimtelijk of functioneel knelpunt of circulaire bedrijvigheid.
- Bij de ontwikkeling van nieuwe (en hernieuwde) bedrijventerreinen houden we rekening met het beperken van de belasting van het elektriciteitsnet door het lokaal (per (deel van een) bedrijventerrein) afstemmen van vraag naar en aanbod van netcapaciteit (zie ook energietoets).
- We geven gemeenten die medewerking verlenen aan de uitbreiding van de energie-infrastructuur op geplande nieuwe bedrijventerreinen de mogelijkheid om het verlies aan geprogrammeerde ruimte voor bedrijven te herprogrammeren, na onderzoek van:
    - Meer intensivering op het betreffende bedrijventerrein;
    - Vergroting van de geplande ontwikkeling (met het verlies aan uitgeefbaar bedrijventerrein) met inachtneming van de aanvaardbaarheid van de ruimtelijke effecten;
    - Een alternatieve werklocatie elders ter grootte van het verlies aan uitgeefbaar bedrijventerrein;
    - Wanneer dit geen soelaas biedt, wordt het verlies aan uitgeefbaar bedrijventerrein (voor zover het gaat om grootschalige ruimteclaims t.b.v. de energie-infrastructuur) opnieuw regionaal geprogrammeerd.

Gericht sturen op de kantorenmarkt en het (door)ontwikkelen van innovatielocaties

- Doel van het kantorenbeleid is een toekomstbestendig aanbod van kantoorlocaties dat aansluit bij de regionale behoefte, zowel kwantitatief als kwalitatief. Kantoren worden conform de marktbehoefte primair geconcentreerd rond de grootste OV-knooppunten, zodat aantrekkelijke, gemengde gebieden worden gecreëerd en tegelijkertijd extra druk op het wegennet wordt beperkt. Ook op andere locaties met aantoonbare marktvraag, goede bereikbaarheid en waar dit past binnen de ruimtelijke kaders kan kantoorontwikkeling plaatsvinden. Tegelijkertijd is het beleid gericht op het structureel terugdringen en voorkomen van leegstand van incourante kantoren. Het kantorenbeleid stuurt op een gezonde balans tussen vraag en aanbod met aandacht voor hergebruik, transformatie en tijdelijke invulling van leegstaande kantoren. Specifiek stimuleren we (gemeenten) om leegstaande en incourante kantoren op bedrijventerreinen te transformeren naar bedrijfsruimten. Ten behoeve van intensief en meervoudig ruimtegebruik stimuleren we functiemenging op gebieds- en gebouwniveau, zoals het realiseren van wonen en werken in één gebouw.
- We zetten in op het scherper krijgen van de rol van de provincie bij het faciliteren van innovatielocaties. Innovatielocaties bieden fysieke ruimte, zoals laboratoria, test- en researchruimte en engineering, en een inspirerende omgeving waar kruisbestuiving van kennis en ideeën tussen innovatieve bedrijven, onderzoeks- en kennisinstellingen, maatschappelijke organisaties en overheden wordt gestimuleerd. Daarbij staat het functioneren als werklocatie centraal, met waar passend ruimte voor een zorgvuldige functiemix. Waar mogelijk kan op bepaalde locaties door toevoeging van wonen en voorzieningen een impuls worden gegeven aan de aantrekkelijkheid van de omgeving als innovatieve ontmoetingsplek. We streven naar voldoende aanbod van innovatielocaties in kwantiteit en kwaliteit, zodat innovatieve bedrijven in elke fase van hun ontwikkeling toegang hebben

tot passende ruimte, faciliteiten en netwerken. Op die manier spelen innovatielocaties een cruciale rol in de regionale economische dynamiek en dragen ze bij aan maatschappelijke opgaven en transities.

Behouden van vitale centrumgebieden en het bieden van ruimte voor economische functies op informele werklocaties

- We zetten in op het behoud en versterking van een aantrekkelijk voorzieningenniveau in centrumgebieden. Deze gebieden vormen het hart van steden en dorpen, waar een grote verscheidenheid aan functies samenkomt, zoals detailhandel, horeca, cultuur, recreatie en toerisme.
- Naast de aandacht voor centrumgebieden, houden we oog voor het belang van grootschalige detailhandellocaties, vaak op perifere plekken voor volumineuze goederen. Deze locaties hebben een sterke economische positie binnen de regionale voorzieningenstructuur. Ze zijn aanvullend op de centrumgebieden door het bieden van ruimte voor functies die binnen deze centrumgebieden minder goed/niet inpasbaar zijn.
- Informele werklocaties zijn plekken waar economische functies zich mengen met andere functies zoals wonen, zonder dat deze locaties een scherpe ruimtelijk-economische begrenzing hebben. Deze gebieden bieden door hun gemixte karakter wel ruimte aan kleinschalige, gemengde en vaak lokaal gewortelde economische activiteiten die bijdragen aan een veerkrachtige en diverse economie. We zetten in op het behouden en waar mogelijk versterken van deze functies door middel van maatwerk binnen (stedelijke) gebiedsontwikkelingen.
- We verkennen onder andere binnen het Utrechts Programma Landelijk Gebied de mogelijkheden voor agrarische ondernemers voor een vitaal en economisch-gezond landelijk gebied. Vrijkomende agrarische bebouwing biedt, zolang de invulling en activiteiten vallen binnen het kader zoals omschreven in de Omgevingsvisie en -Verordening, kansen voor kleinschalige werkplekken, creatieve functies en circulaire bedrijvigheid. Zo wordt lokaal ondernemerschap gestimuleerd en tegelijkertijd wordt er bijgedragen aan een duurzame spreiding van economische activiteiten binnen de regio. We verkennen wat nieuwe verdienmodellen in het landelijk gebied vragen aan alternatieve (economische) invulling van landbouwgronden, zodat deze ook ruimte bieden voor duurzame werkgelegenheid, circulaire bedrijvigheid, natuur, recreatie en toerisme en andere economische functies die bijdragen aan een vitaal en toekomstbestendig landelijk gebied. Economie voert hierin geen eigenstandig beleid maar zoekt vooral de samenwerking/coproductie met andere beleidsterreinen (bijvoorbeeld via het UPLG).

4.3 Doel 3: Bedrijven en (kennis)instellingen werken aan innovaties voor maatschappelijke transities

4.3.1 Hoe draagt dit doel bij aan de ambitie?

Voor 2050 streven we naar een competitieve, veerkrachtige circulaire en klimaatneutrale economie. Om dit te bewerkstelligen werken we aan institutionele voorwaarden, vergroten we de zichtbaarheid van innovatie en moedigen we de vraag naar innovatie aan. Om de regionale economie in Utrecht toekomstbestendig te maken is innovatie essentieel. Daarmee wordt het verdienvermogen in de provincie zeker gesteld en kunnen we ondernemers tevens uitdagen om bij te dragen aan het oplossen van maatschappelijke uitdagingen. Maar innovatie is niet vanzelfsprekend en de kansen worden dan ook niet automatisch benut. Beleidsinzet is nodig om als regio ook in de toekomst voldoende werkgelegenheid en inkomen te genereren én de maatschappelijke uitdagingen van deze tijd aan te gaan. Onze inzet sluit aan bij het Beleidskader Regionale Innovatiekracht (2024), waarin één integraal innovatiebeleidsdoel is vastgesteld. Dit beleidsprogramma operationaliseert dit innovatiebeleidsdoel tevens binnen het bredere mkb-, arbeidsmarkt-, circulair-, vestigings-, en ruimtebeleid.

4.3.2 Actielijnen

Om dit doel te realiseren zetten we in op drie actielijnen, die we onderstaand nader invullen door de bijbehorende acties te benoemen:

Institutionele voorwaarden creëren voor maatschappelijke innovatie

- We zetten ons in voor experimenteerruimte, passende regelgeving en betere aansluiting tussen innovatie en publieke kaders. Waar sprake is van marktfalen, systeemfalen of transitiefalen interveniëren wij gericht.
- We zetten in op de ontwikkeling en opschaling van innovaties die economisch kansrijk zijn én die bijdragen aan Utrecht als het kloppende hart van een gezonde samenleving. We bouwen voort met de ROM aan het stroomlijnen van het innovatieproces. Daarnaast blijven we samen investeren in de regionale ecosystemen van *Utrecht, Heart of Health*:
    - Life Sciences & Health
    - Earth Valley
    - New Digital Society

- Het incubatorprogramma van de provincie Utrecht biedt met professionele diensten ondersteuning aan innovatieve ondernemers, met name start- en scale-ups. Naar start-ups wordt op landelijk niveau al veel onderzoek gedaan door partijen als Techleap, Invest-NL, ROM-NL, TNO en Rabobank. Op regionaal niveau is de jaarlijkse start-up monitor van Startup Utrecht Region (onderdeel van de ROM) noemenswaardig, maar ook de recent gepubliceerde 'Entrepeneurial Ecosystem Index 2026' van de Universiteit Utrecht en Birch. Het hele traject innovatielocaties, waarin we ook concreet gaan monitoren op innovatielocaties (vraag en voorraad) geeft al invulling aan het kunnen vestigen (en doorgroeien en behouden) van start-ups en scale ups. Aanvullend gaan we onderzoek doen naar hoe we bestaande beleidsinstrumenten kunnen versterken.
- Met het financiële instrumentarium zorgen we voor een sluitende financieringsketen en draagt de provincie Utrecht bij aan versnelling van maatschappelijke innovatie, kennisontwikkeling bij innovatieve ondernemers en netwerkvorming tussen innovatieve bedrijven en organisaties. Dit doen wij bijvoorbeeld middels subsidieregelingen als de MKB Innovatiestimulering Topsectoren (MIT), het versterken van de fondsen van de ROM en het Europees programma Kansen voor West. Start-ups hebben een nadrukkelijke plek in deze subsidieregelingen, en ook in de doorontwikkeling van de REIA en de herijking van de REA houden we expliciet rekening met de positie van start-ups en scale-ups.
- We zetten in op wet- en regelgeving die bevorderlijk is voor innovatie, zoals regelluwe zones (regulatory sandboxes) en ondersteuning bij het voldoen aan certificeringen en standaarden. We moeten er rekening mee houden dat dit meer geld en capaciteit gaat kosten om dit te realiseren.

Zichtbaarheid van maatschappelijke innovatie vergroten

- We versterken de zichtbaarheid van innovatieve koplopers en regionale sterktes binnen Life Sciences & Health, Earth Valley en New Digital Society. Dit draagt bij aan een cultuur waarin maatschappelijke innovatie wordt omarmd.
- We communiceren actief en regelmatig over maatschappelijke innovatie via de provinciale en andere kanalen. Het vergroten van de zichtbaarheid van maatschappelijke innovatie is nodig om in de provincie Utrecht maatschappelijke innovatie te normaliseren en te cultiveren. Ondernemers geven zelf ook aan dat de goede initiatieven die er op het gebied van maatschappelijke innovatie zijn, te weinig over het voetlicht worden gebracht. Hierdoor worden niet alleen kansen voor opschaling van maatschappelijke innovatie gemist, maar blijft de overtuiging dat met maatschappelijke innovatie een goede boterham verdiend kan worden, voorbehouden aan relatief kleine ondernemersgemeenschappen.
- Door rolmodellen van maatschappelijke innovatie breed uit te meten ontstaat het besef dat maatschappelijke innovatie een kans in plaats van een onmogelijkheid is. Daarbij kijkt de provincie Utrecht nadrukkelijk ook naar de mogelijkheden om maatschappelijke innovaties in internationaal en Europees verband onder de aandacht te brengen.

De vraag naar maatschappelijke innovatie aanmoedigen

- De provincie benut haar rol als launching customer (eerste klant) en stimuleert publieke en private vraagarticulatie naar innovatieve oplossingen voor transities (zoals energie, gezondheid en circulariteit). Dit past binnen missiegedreven innovatie, waarbij maatschappelijke opgaven richtinggevend zijn voor innovatieontwikkeling. Hiermee versterken we tevens het marktperspectief voor maatschappelijke innovaties.
- We verkennen de mogelijkheden voor het inzetten van innovatieve inkoop en maatschappelijk opdrachtgeverschap. Hiermee worden innovatieve Utrechtse mkb-bedrijven uitgedaagd om te komen met nieuwe oplossingen voor concrete maatschappelijke opgaven. Hierbij trekken we samen op met gemeenten om meer slagkracht te creëren.
- Door innovatie-expo's en -festivals te faciliteren draagt de provincie Utrecht bij aan het matchen van vraag naar en aanbod van maatschappelijke innovatie.

4.4 Mogelijke uitvoerings- en samenwerkingsprogramma's

We verkennen de mogelijkheden om onder het Beleidsprogramma Economie Uitvoerings- of Samenwerkingsprogramma's (bijvoorbeeld 'ruimte voor de circulaire economie') op te gaan opstellen die invulling geven aan specifieke activiteiten.

Hoofdstuk 5. Beleidscyclus

5.1 Inleiding

Bij de uitvoering van het Beleidsprogramma Economie werken we volgens de beleidscyclus. Deze manier van werken volgt een aantal gestructureerde stappen om tot beleid te komen. Inhoudelijke onderbouwing van beleid via een beleidstheorie vormt een belangrijk onderdeel van de beleidscyclus. In een beleidstheorie staat de impact, oftewel de maatschappelijke meerwaarde die we met het beleid teweeg willen brengen, centraal. Monitoring en evaluatie van beleid zijn daarbij essentieel om de vordering van ons

beleid te volgen en beoordelen. De komende jaren gaan wij de inhoudelijke onderbouwing, inclusief de monitoring en evaluatie, van programma Economie inrichten. Hiermee sluiten wij de beleidscyclus van ons programma.

Het werken volgens de beleidscyclus met onderbouwing van een beleidstheorie past binnen een brede dynamische ontwikkeling die binnen de provincie Utrecht plaatsvindt. Bij de verdere invulling van het werken met de beleidscyclus en de daarbij horen monitoring en evaluatie volgen we de lijn van de provinciale organisatie zoals die is opgesteld in de Statenbrief over Beleidsevaluaties naar aanleiding van de Commissie Janssen.

5.2 Monitoring

Monitoring en evaluatie van onze beleidsdoelen is een essentieel onderdeel van het werken met de beleidscyclus en de beleidstheorie. Door onze beleidsdoelen te monitoren creëren we informatie die ons zicht geeft op de voortgang van onze doelen en op andere belangrijke maatschappelijke ontwikkelingen. Door ons beleidswerk (periodiek) te evalueren kunnen we onze aannames binnen de beleidstheorie toetsen.

We monitoren al een aantal thema's. Zo monitoren we zaken rondom de Utrechtse arbeidsmarkt (Provinciaal Arbeidsplaatsen Register), Utrechtse werklocaties (IBIS), toekomstgerichtheid voor bedrijven en medewerkers en innovatie. De toekomstige monitoring werken we nader uit na vaststelling van dit Beleidsprogramma Economie en daarbij komen vragen aan de orde als: hoe, wat en wanneer gaan we monitoren en hoe komt dat samen in de monitor Beleidsprogramma Economie?

Tabel 5.2: Huidige indicatoren programma Economie

Beleidsdoel	Indicator	Omschrijving	Type indicator
1	Bruto Regionaal Product	Het percentage toename van het Bruto Regionaal Product (BRP) ten opzichte van het voorgaande jaar	Effect indicator
1	Werkgelegenheid	Het percentage bruto arbeidsparticipatie ten opzichte van de totale beroepsbevolking in de leeftijd van 15-75 jaar (conform CBS-definitie)	Effect indicator
1	Overstappen tussen beroepen	Het netto aantal personen dat een overstap maakt naar een tekort- of groeiberoep	Effect indicator
1	Leven Lang Ontwikkelen	Het aantal extra personen in de beroepsbevolking dat deelneemt aan een scholingsactiviteit	Effect indicator
1	Digitale vaardigheden	Het aantal personen dat het basisniveau aan digitale vaardigheden bereikt	Effect indicator
1	Circulaire economie	Aandeel bedrijven met circulaire activiteiten	Effect indicator
1	Internationals	Aantal ondersteunde internationals	Prestatie indicator
2	Intensiteit gebruik bedrijventerreinen	De ruimtewinst aan (extra) m2 bedrijfsruimte per jaar door intensiever en duurzamer gebruik van bestaande bedrijventerreinen.	Prestatie indicator

2	Groen-blauw op bedrijventerreinen	Percentage van bedrijventerreinen dat bestaat uit groene of blauwe oppervlak (ten opzichte van percentage verharding/verstening)	Prestatie indicator
2	Organisatiegraad bedrijventerreinen	Aantal bedrijventerreinen dat is ondersteund door provinciale aanjagers bij de totstandkoming van samenwerkingsvormen tussen ondernemers (cumulatief)	Prestatie indicator
3	Omvang bedrijvennetwerk	Aantal bedrijven in het netwerk van de ROM	Prestatie indicator
3	Aantal startups (incl. scaleups)	Aantal startups (incl. scaleups) in regio Utrecht	Prestatie indicator
3	Bereik innovatiesubsidies	Aantal gehonoreerde innovatie subsidie-aanvragen	Prestatie indicator
3	Private R&D	Het percentage private R&D van het totaal aan R&D financiering (publiek en privaat)	Effect indicator

De P&C-cyclus is het startpunt waar we onze monitoring en evaluatie beginnen. De P&C-cyclus bestaat uit de jaarlijks terugkerende programmabegroting en jaarrekening en dient als middel om onze beleidsdoelen scherp vast te stellen. Nadat het Beleidsprogramma Economie is vastgesteld, zetten we hiervoor aanvullend een Beleidsmonitor Economie op. In deze beleidsmonitor kwantificeren we onze beleidsdoelen en koppelen deze aan onze actielijnen. Deze ontwikkeling gaat uiteindelijk leiden tot een aangescherpte set aan indicatoren (waarbij bovenstaande tabel als uitgangspunt dient), waarmee we het verwachtte effect van ons beleid in kaart brengen. We monitoren deze indicatoren gedurende de looptijd van het Beleidsprogramma Economie. In bovenstaande tabel staan de huidige indicatoren uit de P&C-cyclus.

In de Beleidsmonitor Economie gaan we ons – in aanvulling op de bovenstaande tabel - focussen op de economische aspecten van het Brede Welvaart Model (materiële welvaart, onderwijs, banen, economisch kapitaal). Dit doen we omdat we ons in het Beleidsprogramma Economie specifiek richten op de economische beleidsplannen en -doelen. Zo houden we ons onder andere bezig met beleid rondom materiële welvaart, de kwaliteit van (werkgerelateerd) onderwijs, werkgelegenheid, circulariteit, duurzaamheid en natuur op bedrijventerreinen. Omdat wij ons in het programma economie specifiek richten op onze beleidsdoelen, krijgen de brede welvaart thema's waarop wij geen (economisch) beleid hebben geen prominente plek in ons beleidsprogramma en dus ook niet in de monitoring en evaluatie van dat beleid. Andere programma's binnen de provincie schenken aandacht aan deze aspecten die de brede welvaart stimuleren.

5.3 Evalueren

We gaan evaluaties uitvoeren op verschillende beleidsdoelen en beleidsthema's. Zo gaan we ons gehele Beleidsprogramma Economie en onze drie beleidsdoelen evalueren. Daarnaast zullen we evaluaties uitvoeren van specifieke actielijnen en thema's (in de tijd gefaseerd). Als we voor bepaalde evaluaties een onafhankelijk oordeel nodig hebben en/of als er speciale inhoudelijke expertise nodig is, dan zullen we deze evaluaties door externe experts laten uitvoeren. Onze specifieke plannen voor meer inhoudelijke onderbouwing en evaluaties landen in de Onderzoekssagenda Economie.

Tabel 5.3: Evaluaties bestaand beleid Economie

Geplande evaluaties bestaand beleid	**Periode**
Regionale Economische Agenda (2020-2027)	2027
Human Capital Agenda Regio Utrecht (eind-, ex-post)	2027

Beleidskader Regionale Innovatiekracht	2028
Statenvoorstel Koersbijstelling en tweede tranche middelen Ontwikkelingsmaatschappij Utrecht (NV OMU)	2029

5.3.1. Onderbouwing van beleid door middel van de beleidstheorie

Onze ambitie is dat kennis gedreven werken een integraal onderdeel wordt van beleid en uitvoering van het programma Economie. Met een betere inhoudelijke onderbouwing is het mogelijk om de effecten van ons beleid beter te monitoren en te evalueren en zo de kwaliteit te verbeteren. Voor de inhoudelijke onderbouwing van ons beleid gebruiken wij de beleidstheorie. Dit is de definitie voor de beleidstheorie zoals deze binnen de provincie Utrecht wordt gebruikt:

Een beleidstheorie is het geheel van veronderstellingen waarop beleid berust. Het is een proces, een methode én een product. Daarbij zoekt de beleidstheorie antwoorden op vragen als:
- Wat is het maatschappelijke probleem (dat een oplossingsrichting nodig heeft)?
- Welke beleidsinstrumenten bestaan er om dit maatschappelijke probleem aan te pakken?
- Welk beleidsinstrument is het 'beste' (qua doeltreffendheid en doelmatigheid)?
- Wat is de rol van de provincie?
- En uiteindelijk: Wat is de geschatte maatschappelijke impact van onze beleidsinterventie?

De beleidstheorie kan hierdoor helpen om beleid effectiever te maken. Het biedt een 'plattegrond' van beleid.

5.3.2 Waarde van de beleidstheorie

Wij werken volgens de beleidstheorie, omdat dit ons beleidswerk op de volgende manieren versterkt en verbeterd:
- Door een goede inhoudelijke onderbouwing komen we tot beter, doelgerichter, effectiever en efficiënter beleidswerk, waardoor we meer positieve maatschappelijke impact kunnen maken.
- Middels een goede onderbouwing verantwoorden we ons beleidswerk en sturen we ons beleid bij waar nodig.. Hierdoor wordt ons werk ook transparanter.
- Door deze manier van werken behouden en ontwikkelen we meer inhoudelijke kennis en kunde binnen team Economie. Deze inhoudelijke ontwikkeling gaat de kwaliteit van ons beleidswerk verder verbeteren.

5.3.3 Plan van aanpak

We werken de inhoudelijke onderbouwing de komende jaren stap voor stap verder uit. Dat doen we door onze drie beleidsdoelen, belangrijkste thema's en actielijnen gefaseerd te gaan onderbouwen met een beleidstheorie. Deze gebruiken wij daarbij als praktijkcasussen om te leren van het werken met de beleidstheorie. Waar nodig sturen we zowel ons beleid als onze aanpak rondom het werken met de beleidstheorie bij op basis van onze ervaringen. Voor het werken met de beleidstheorie gebruiken wij de Theory of Change methode (verandertheorie).

Bijlage II Financiën

Financiën

Het Beleidsprogramma Economie bevat de breedte van programma 9. Economie uit de Programmabegroting en bijbehorende P&C-cyclus. Onze beleidsdoelen betreffen: 9.1 'Het bedrijfsleven en werknemers zijn toegerust op de toekomst', 9.2 'Bedrijven en (kennis)instellingen werken aan innovaties voor maatschappelijke transities passend bij het regionaal profiel' en 9.3 'Er zijn voldoende vestigingsmogelijkheden in aantal en kwaliteit'.

Het Beleidsprogramma Economie wordt gerealiseerd met de huidige incidentele en structurele middelen. De tabel hieronder is gebaseerd op de programmabegroting economie 2027 en is onder voorbehoud. De begroting is inclusief personeelskosten en lasten en baten zijn gesaldeerd.

Tabel Budget 2027 – 2032 (bedragen in euro's)

Budget in 2027	Budget in 2027	Budget in 2028	Budget in 2029	Budget in 2030	Budget in 2031	Budget in 2032
Incidenteel	Structureel	Structureel	Structureel	Structureel	Structureel	Structureel
250.000	4.688.844	2.253.070	2.253.070	2.253.070	2.253.070	2.253.070
7.819.240	7.443.624	6.978.624	6.978.624	6.978.624	6.978.624	6.978.624

- sap dnes j i b t e h - e r - i g - o laan -orp leif							
- 9 r E njiz - lov -neod e d - sev - i t -sgnig - om - e g -kjil - e h n e d n i -naa l a t n e -awk - i l tiet	P21.000 3	2.462.343	847.568	847.568	847.568	847.568	847.568
-oT laat	**T21.000**	**14.970.427**	**10.544.262**	**10.079.262**	**10.079.262**	**10.079.262**	**10.079.262**

bron: intern provincie Utrecht/SAP 14 september 2026

Bijlage III Begrippenlijst

Begrippenlijst

Aantrekkelijk vestigingsklimaat: De mate waarin een land, regio of gemeente gunstig en aantrekkelijk is voor bedrijven om zich te vestigen, te groeien en te investeren. Het gaat dus om alle omstandigheden die bepalen of ondernemingen het prettig, veilig en winstgevend vinden om daar te opereren.

Biobased of biotische grondstoffen: Biobased of biotische grondstoffen zijn materialen van biologische oorsprong, zoals planten, bomen, en andere organische bronnen, die worden gebruikt als grondstoffen voor producten en energie, ter vervanging van abiotische grondstoffen. Deze zijn op relatief korte termijn hernieuwbaar, zoals hout wat over enkele tientallen of soms honderden jaren groeit of zonne- en windenergie welke telkens opnieuw beschikbaar zijn.

Brede welvaart: Een concept dat niet alleen materiële welvaart (bijv. BBP) meet, maar wat de kwaliteit van leven en welzijn meet aan de hand van economische, sociale, ecologische en culturele factoren. Hiervoor zijn de economische aspecten het brede welvaart model van het CBS gebruikt.

Circulair bedrijf/circulaire bedrijvigheid: Alle economische activiteiten die aantoonbaar een substantiële bijdrage leveren aan de transitie naar een circulaire economie, door middel van vermindering van primair grondstoffengebruik, substitutie van primaire grondstoffen door circulaire alternatieven (secundaire materialen of duurzame biogrondstoffen), verlenging van de levensduur van producten en materialen, of hoogwaardige verwerking en recycling van materialen en afvalstromen

Circulaire economie: Een economisch systeem gericht op het minimaliseren van afval en het optimaal hergebruiken van producten, materialen en grondstoffen door middel van recycling, hergebruik, reparatie en het ontwerpen van producten met een langere levensduur, om zo grondstoffenkringlopen te sluiten en duurzaam gebruik van hulpbronnen te bevorderen. Een circulaire samenleving is georganiseerd rondom de principes van de circulaire economie, waarbij duurzaamheid centraal staat en producten, materialen, en hulpbronnen continu worden hergebruikt, gerepareerd, en gerecycled om afval te minimaliseren en het gebruik van nieuwe grondstoffen te beperken, met als doel een evenwichtige en langdurige balans tussen mens, milieu en economie.

Competitieve economie: Een economie waarin bedrijven en aanbieders sterk met elkaar concurreren om klanten, marktaandeel en efficiëntie. Het draait om een marktomgeving waarin geen enkele speler de markt kan domineren en prijzen; kwaliteit en innovatie worden bepaald door vrij spel van vraag en aanbod.

Digitalisering: Een digitale transformatie welke zorgt voor grote veranderingen in de samenleving; denk aan de groei van e-commerce wat de economische en ruimtelijke structuur transformeert. Digitalisering zorgt ook voor slimme oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken op gebieden als mobiliteit, veiligheid, gezond leven en energie.

Earth Valley (ecosysteem): Een innovatie-ecosysteem in de regio Utrecht gelanceerd door de ROM, Gemeente Amersfoort, Gemeente Utrecht, Provincie Utrecht, Hogeschool Utrecht en Universiteit Utrecht (op 11 maart 2022). Vooraanstaande bedrijven, onderzoeksinstituten en topuniversiteiten bundelen hier hun krachten op het gebied van de duurzaam gebouwde omgeving, klimaatadaptatie, mobiliteit en slimme energiesystemen. Technologie en datagedreven oplossingen – earth tech – lopen als een rode draad door al deze thema's heen. Hierdoor ontstaan innovatieve oplossingen die nodig zijn om de maatschappelijke vraagstukken aan te gaan.

Economic Board Utrecht (EBU): Een netwerk van leiders uit het bedrijfsleven, kennisinstellingen en overheden uit metropoolregio Utrecht. De EBU is een onafhankelijke verbindende speler tussen verschillende partijen. De ambitie van de EBU is om als regio/economisch ecosysteem maximaal bij te dragen aan een gezonde wereld: Utrecht, Heart of Health. Taken van de EBU zijn o.a. netwerken vormen en ontwikkelen, strategisch adviseren, versterken van de lobbykracht van de regio en maatschappelijke initiatieven verder helpen.

Energy hubs: Een energyhub is een slim gestuurd, lokaal energiesysteem waarbij lokaal zoveel mogelijk vraag en aanbod van verschillende energiedragers (bedrijven, organisaties, inwoners) in balans wordt gebracht door lokale productie, consumptie, opslag en het omzetten van energie te combineren. Dit zorgt ook voor lagere energiekosten en een betrouwbaarder energiesysteem. Met energyhubs kan netcongestie worden aangepakt en wordt verduurzaming van het energiesysteem mogelijk gemaakt.

Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO): Een Europees fonds van de EU met als doel om de economische verschillen tussen Europese regio's kleiner te maken. Binnen alle EFRO-programma's

ligt de nadruk op een ‘slimmer’ en een ‘groener’ Europa. Met het geld kunnen economische activiteiten worden uitgevoerd die gericht zijn op innovatie (slimmer) en de overgang naar een koolstofarme economie (groener). Het geld is vooral voor het midden- en kleinbedrijf (mkb) bedoeld. De provincie Utrecht zet dit fonds in via het programma Kansen voor West III.

Gezonde leefomgeving: Een leefomgeving die als prettig wordt ervaren, die uitnodigt tot gezond gedrag en waar de druk op de gezondheid zo laag mogelijk is. De provincie heeft wettelijke taken m.b.t. het bevorderen van een gezonde leefomgeving. Denk bijvoorbeeld aan het bevorderen van een goede milieukwaliteit (geluid, stilte, luchtkwaliteit, geur en waterkwaliteit) en het beperken van de milieubelasting vanuit diverse bronnen. Ook voldoende groen, natuur, voorzieningen en goede bereikbaarheid dragen bij aan een gezonde leefomgeving.

Gezond Stedelijk Leven: Een metafoor voor de regionale ambitie om groei en verstedelijking zo te organiseren dat steden, dorpen, kernen, landelijk gebied en natuur hun kwaliteit behouden en elkaar versterken. Het is een gebied waar inclusiviteit, duurzaamheid en brede welvaart centraal staan in de ontwikkeling. Een regio waar innovatie leidt tot een betere toekomst. De REA legt de nadruk op gezond stedelijk leven in de strategische lijnen voor economische ontwikkeling.

Heart of Health: De kracht van de Utrechtse economie rust op drie pijlers: de gezonde mens, de gezonde leefomgeving en de gezonde samenleving. Op basis van diezelfde pijlers stimuleren de metropoolregio Utrecht en de EBU innovatie en duurzame economische groei in de regio vanuit de drie economische ecosystemen Life Sciences & Health, Earth Valley en New Digital Society (heartofhealth.com).

Herstructurering van werklocaties/bedrijventerreinen: Bij herstructurering worden verouderde bedrijventerreinen opgewaardeerd door fysieke verbeteringen en aanpassingen. Vormen van herstructurering zijn bijvoorbeeld revitalisering, herprofilering, intensivering en transformatie.

Incubatorprogramma: Het incubatorprogramma van de provincie Utrecht biedt met professionele diensten ondersteuning aan innovatieve ondernemers, met name start- en scale-ups. Het Incubatorprogramma is voornamelijk een subsidie van de provincie Utrecht waardoor lokaal ondernemerschap wordt gestimuleerd en jonge innovatieve bedrijven bij hun groei en ontwikkeling worden ondersteund. De subsidienemer (oftewel, de incubator) biedt startende en groeiende ondernemers toegang tot fysieke (kantoor)ruimte, technische ondersteuning, zakelijke adviesdiensten en netwerkmogelijkheden. Hiermee draagt het programma bij aan versterking van professionele diensten en netwerken voor maatschappelijke innovatie in de regio.

Innovatie-ecosystemen: Een innovatie-ecosysteem is een lange termijn (>10 jaar) op innovatie gericht samenwerkingsverband tussen bedrijven, kennisinstellingen en overheden op een onderscheidend thema van Utrecht Region (ten opzichte van andere regio’s en internationaal) waaraan alle spelers in de keten een actieve bijdrage leveren. In de samenwerking is de collectieve agenda leidend voor de activiteiten van het ecosysteem. In de regio Utrecht wordt er onderscheid gemaakt tussen drie belangrijke innovatie-ecosystemen: Earth Valley, New Digital Society en Life Sciences & Health. Deze ecosystemen zijn belangrijk voor de brede welvaart en de maatschappelijke opgaven. Bovendien zijn dit drie ecosystemen waarin de regio uitblinkt. De ROM focust zich op ondernemingen binnen deze ecosystemen.

Innovatielocaties: Fysieke locaties waarop innovatie kan plaatsvinden en die dienen als inspirerende omgeving waar kruisbestuiving van kennis en ideeën tussen innovatieve bedrijven, kennisinstellingen, maatschappelijke organisaties en overheden wordt uitgelokt.

Integraal Bedrijventerreinen Informatiesysteem (IBIS): IBIS bevat zowel kwantitatieve als kwalitatieve beschrijvende data over de 3.800 Nederlandse bedrijventerreinen.

Intensivering van werklocaties/bedrijventerreinen: De herstructurering van bestaande bedrijventerreinen met als doel meer te doen met de bestaande ruimte, mits duurzaam, gezondmakend en circulair. Intensivering is in de eerste plaats een voornemen om meer oppervlakte bedrijfsruimte per m2 grond mogelijk te maken waarbij als vanzelf bedrijfsvormen in elkaars ruimtelijke invloedsfeer komen. Het is daarmee een vergroting van hoeveelheid en variatie aan productie of omzet per m2.

Kansen voor West III: Een Europees, economisch stimuleringsprogramma voor het bevorderen van de concurrentiekracht in West Nederland. Kansen voor West III wordt gefinancierd vanuit EFRO, aangevuld met rijkscofinanciering en financiering van publieke en private partijen.

Kenniscluster: Een geografische concentratie van organisaties die samenwerken rondom een bepaald kennisdomein. Denk aan bedrijven, onderwijsinstellingen, onderzoekscentra, overheden en soms startups die elkaar versterken doordat ze dicht bij elkaar zitten en intensief kennis uitwisselen.

Ketenregisseur circulaire economie: Een onafhankelijke procesbegeleider en aanjager die consortia vormt die gezamenlijk aan circulaire ketens werken; van producent, tot toeleverancier en afvalverwerkers. Ze werken proactief aan het sluiten van ketens in verschillende sectoren zoals bouw en zorg, met specifieke kennis over gezamenlijke kennisopbouw, efficiente kennisborging en doorvertaling naar de praktijk richting pilots. Ook spelen ze een rol in ondersteuning richting financieringsaanvragen voor projecten op nationaal en EU-niveau.Hierdoor versnellen ze de implementatie van circulaire alternatieven op en tussen bedrijventerreinen, het bevorderen van ketensamenwerkingen en het realiseren van nieuwe circulaire ketens. Zo wordt de transitie naar een circulaire economie versneld.

Klimaatadaptatie: Dit gaat over de aanpassingen die we moeten doen omdat het klimaat verandert. Het betreft acties om met klimaatverandering om te gaan. Denk aan maatregelen tegen hitte, droogte, wateroverlast en overstromingen. Deze aanpassingen verminderen de negatieve effecten van klimaatverandering, zoals sterfgevallen door hittestress, verlies aan arbeidsproductiviteit, verminderde oogstopbrengsten en schade aan gebouwen en archeologische objecten. Tegelijkertijd leveren klimaatadaptatiemaatregelen ook positieve effecten op, zoals toekomstbestendige gebouwen, een vitalere bodem, versterking van het ecosysteem en daarmee een grotere biodiversiteit.

Klimaatneutrale economie: Een economie waarin per saldo geen uitstoot van broeikasgassen (zoals CO_2, methaan en lachgas) meer plaatsvindt. Dat betekent: alle uitstoot wordt voorkomen, verminderd of volledig gecompenseerd door opname, bijvoorbeeld via natuur of technologie.

Lerende aanpak: De aanpak welke het lectoraat Beroepsonderwijs samen met Katapult heeft opgezet om de initiatieven van de UTA te ondersteunen en flankerend onderzoek uit te voeren. Naast ondersteuning van de initiatieven is het doel om bij te dragen aan het vormen van een lerend netwerk en om inzichten te verkrijgen in hoe en waarom de initiatieven werken.

Leven Lang Ontwikkelen (L LO): LLO houdt in dat mensen hun hele leven blijven leren, zich blijven ontwikkelen en nieuwe vaardigheden blijven opdoen, zowel in werk als in het dagelijks leven. Het gaat dus verder dan traditionele opleidingen: leren stopt niet na school, maar loopt door tijdens de gehele loopbaan.

Life Sciences and Health (ecosysteem): Een innovatie-ecosysteem in de regio Utrecht waarin wordt samengewerkt aan een gezonde, duurzame toekomst. Hier worden oplossingen en innovaties ontwikkeld die ons helpen om fysiek, mentaal en sociaal gezonder te leven, in een omgeving die daaraan bijdraagt. Utrecht Region onderscheidt zich door een unieke combinatie van kennis, samenwerking en daadkracht, met een sterke focus op innovatie. Het ecosysteem brengt ondernemers, onderzoekers, zorgprofessionals en beleidsmakers samen.

Maatschappelijke transitie: Een maatschappelijke transitie is een diepgaande en langdurige verandering van hoe een samenleving functioneert. Het gaat niet om een kleine verbetering of een tijdelijke trend, maar om een fundamentele omslag in systemen, gedrag, regels, technologieën en waarden. Een transitie is vaak langdurig, complex, geeft een systeemverandering en de uitkomst is onzeker. Voorbeelden zijn de energietransitie, digitale transitie en de zorgtransitie.

Metropoolregio Utrecht (MRU): Een samenwerkingsverband tussen provincie Utrecht, Regio Amersfoort en de MRU West. Deze partijen werken aan gezamenlijke ruimtelijk-economische opgaven voor een gezondere en duurzamere toekomst. De MRU werkt nauw samen met de EBU en aangrenzende regio's zoals Foodvalley en Gooi- en Vechtstreek.

Milieugebruiksruimte: De ruimte voor toekomstige ontwikkelingen in een plangebied (bijv. een bedrijventerrein), gelet op de milieueffecten en randvoorwaarden door bestaande en toekomstig zekere activiteiten. Binnen deze ruimte zijn er activiteiten mogelijk waarbij wordt voldaan aan omgevingswaarden en waarbij doelen niet in het gedrang komen.

Mkb-beleid: De provincie Utrecht maakt beleid specifiek gericht op ondersteuning van het MKB. Dit beleid is gericht op het versterken van ecosystemen, netwerken en structuren en het versterken van toekomstgericht ondernemerschap. Het beleid gericht op mkb'ers omvat ondersteuning op het gebied van innovatiekracht, arbeidsmarkt en talentontwikkeling, digitalisering en AI en circulariteit. Ook met haar economisch beleid biedt de provincie steun aan het MKB; mkb'ers hebben bijvoorbeeld baat bij de UTA en het beleid t.a.v. innovatie en toekomstbestendige werklocaties. De provincie werkt ook aan het versterken en 'ontsnipperen' van de huidige dienstverleningsstructuur naar mkb'ers samen met de Kamer van Koophandel (KVK), gemeenten en andere regionale partners. Er is opdracht gegeven door de vorige minister EZK om een Actieagenda mkb-dienstverlening op te stellen met als doel om de komende jaren tot een vraag gestuurd stelsel van publieke dienstverlening te realiseren. De provincie levert een actieve bijdrage aan deze actieagenda.

Mkb Innovatie-stimulering Topsectoren (MIT): De MIT-regeling stimuleert innovatie bij het MKB via kennisvouchers, haalbaarheidsprojecten en R&D-samenwerkingsprojecten. In de MIT zorgen het ministerie van EZK en de provincies voor het harmoniseren en verbinden van nationale en regionale innovatie-instrumenten voor het MKB.

Natuurinclusief: "Natuurinclusief" kan verschillende dingen betekenen, afhankelijk van de context. Vaak gaat het om: Natuurinclusief bouwen: bouwen met oog voor biodiversiteit, bijvoorbeeld nestkasten, groene daken, inheemse planten. Natuurinclusieve landbouw: landbouw die natuurlijke processen versterkt, zoals bodemgezondheid, akkerranden, minder bestrijdingsmiddelen. Natuurinclusieve economie/beleid: economische ontwikkeling waarin natuurwaarden structureel worden meegewogen.

Netto-nul uitstootregio: Een gebied (regio, provincie, gemeente) dat per saldo geen broeikasgassen meer uitstoot. Alle uitstoot die er nog is, wordt voorkomen, verminderd of gecompenseerd door opname (bijvoorbeeld via natuur of technologie).

New Digital Society (ecosysteem): We leven in het informatietijdperk. Dat biedt ons ongekende mogelijkheden maar stelt ons ook voor grote uitdagingen. Uitdagingen die het fundament van onze samenleving bedreigen. Denk aan cybercrime, privacy schendingen en fake nieuws. Bedrijven uit het New Digital Society ecosysteem lopen voorop in digitale innovatie. Hierbij moet je denken aan sectoren als Edtech, Immersive Technology, Media en Games. De ROM werkt daarom samen met partijen uit het New Digital Society ecosysteem en kennisinstellingen en overheden aan vormen waarin de combinatie van technologie en gedrag, tot positieve gedragsverandering leiden. Denk aan de ontwikkeling van datakluizen die ervoor zorgen dat een ieders digitale privacy volledig gewaarborgd is. Of aan eerlijke nieuwsvoorziening waarbij filter bubbels en fake nieuws worden tegengegaan. En aan Edtech, de collectieve media en hulpmiddelen die de communicatie, levering en uitwisseling van kennis helpen vergemakkelijken.

Daarbij stimuleert de ROM Utrecht Region de cross-overs tussen sectoren in dit ecosysteem. Denk aan de Metaverse en Web 3.0, oplossingen waar andere bedrijfstakken baat bij hebben. De ROM spant zich in voor een innovatief tech-landschap, waarbinnen partijen samenwerken aan een digitale samenleving waarin iedereen veilig kan deelnemen en bijdragen, in Nederland en Europa (website ROM).

Netcongestie: Dit houdt in dat het elektriciteitsnet overbelast raakt doordat er meer vraag naar en/of aanbod van energie is dan het elektriciteitsnet op het moment aan kan. Het zorgt ervoor dat er geen ruimte meer is voor nieuwe aansluitingen. Dit is veroorzaakt door o.a. elektrificatie van processen, waardoor er veel meer vraag is naar elektriciteit, maar ook doordat er steeds meer duurzame stroom wordt opgewekt (bijv. zonne-energie, waarbij de pieken op dezelfde momenten liggen). Om dit op te lossen moet het netwerk worden uitgebreid en moeten we anders omgaan met onze energievraag en -aanbod. Het uitbreiden van een elektriciteitsnetwerk kost veel tijd; er wordt momenteel hard gewerkt om de omvang van het huidige netwerk te vergroten in 2030.

Ontwikkelingsmaatschappij Utrecht (OMU) N.V.: Opgericht door provincie Utrecht om verouderde en leegstaande werklocaties nieuw leven in te blazen. Ze opereren als investeerder, financierder en verbinder bij de transformatie en herstructurering van deze locaties, met als doel de ruimte van de provincie Utrecht optimaal te benutten en toekomstbestendig te maken.

Provinciaal Arbeidsplaatsen Register (PAR): Vestigingen van bedrijven en instellingen in de provincie Utrecht waar betaalde arbeid wordt verricht. Naast de locatie is de bedrijfsactiviteit en de werkgelegenheid bekend. Gegevens van de provincie Utrecht worden jaarlijks geactualiseerd.

Provinciaal Kantorenbeleid: Het beleid van een provincie rond de ontwikkeling, locatie, omvang en kwaliteit van kantoren. Het doel is om een gezonde, toekomstbestendige kantorenmarkt te creëren, leegstand te voorkomen en ruimtelijke kwaliteit te versterken. Het is een onderdeel van provinciale ruimtelijke ordening en vaak verbonden met regionale economische strategieën.

Provinciaal Programma Wonen en Werken (PPWW): Programma waarin de plannen van de provincie samen met de gemeenten en regio's voor voldoende woningen en bedrijventerreinen worden vastgelegd. Naast de toelichting hoe de provincie zorgt voor voldoende ruimte stelt het programma ook kwalitatieve ambities en kaders aan de te realiseren woon- en werklocaties. Het proces om te komen tot een programma herhaalt zich elke 1,5 jaar, waarbij gemeenten steeds nieuwe locaties kunnen voorstellen voor wonen en werken.

Redesign: Het herontwerpen van producten voor een circulaire economie. Dit houdt in dat producten vanaf het begin zo worden ontworpen dat ze herbruikbaar, herstelbaar en recyclebaar zijn.

Refurbishing: Het opknappen van producten naar een verbeterde en werkende staat. Dit gaat vaak gepaard met schoonmaken, esthetische verbeteringen (vervanging van onderdelen) en gaat verder dan alleen repareren. De oorspronkelijke functie van het product blijft behouden en de levensduur wordt hiermee verlengd.

Regionale Economische Agenda (REA): De REA is opgericht door een samenwerking van partijen in de Utrecht Region. Deze regio richt zich op bedrijven, projecten en allianties die bijdragen aan oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen die gepaard gaan met gezond stedelijk leven. De REA (looptijd 2020-2027) zet de strategische lijnen uit waarlangs de regio economisch stuurt op gezond stedelijk leven. Ze vormt het kader voor economische structuurversterking en is leidend voor de investeringsstrategie van de ROM. De REA is verbindend en richtinggevend voor regionale agenda's op het gebied van wonen, werken, mobiliteit, groen en energie. De regio vraagt aan alle partijen om de REA verder te concretiseren in hun eigen strategie, beleid en uitvoering. De herijking van deze REA is gaande en zal resulteren in een nieuwe herijkte REA met de looptijd van 2028-2035.

Ruimtelijk Economische Investeringsagenda (REIA): De MRU heeft samen met de EBU het initiatief genomen voor het opstellen van een ruimtelijk-economische investeringsagenda voor de Utrechtse gezondheidsmetropool (REIA). Meer dan 50 bedrijven, instellingen en overheden zijn hierbij betrokken. Met de REIA wordt invulling gegeven aan het rapport Wennink en het kabinetsvoornemen om campussen en innovatie-ecosystemen nadrukkelijker in te zetten als motor voor economische groei, technologische vernieuwing en talentontwikkeling. Investeren in 'Utrecht, Heart of Health' is niet alleen een regionale keuze, maar een strategische investering in het toekomstige concurrentievermogen en de weerbaarheid van Nederland als geheel.

Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM) Utrecht Region: Een onderneming (B.V.) met publieke aandeelhouders, gericht op het versterken van de economie en werkgelegenheid in regio Utrecht. De ROM ondersteunt bedrijven, startups en scale-ups door te investeren in innovatieve organisaties. De ROM helpt bedrijven, overheden en kennisinstellingen elkaar te treffen om te innoveren en te groeien. Ook biedt ze toegang tot financiering en kapitaal en verschillende diensten gericht op het internationaliseren van bedrijven. Het doel is om de impact van innovaties te maximaliseren. De ROM focust zich op ondernemingen binnen de innovatie-ecosystemen Earth Valley, New Digital Society en Life Sciences & Health.

Regional Innovation Valley (RIV): Consortia van regio's die samen een Europees innovatie-ecosysteem vormen. Hierbinnen werken verschillende Europese regio's nauw samen om innovatie, veerkracht, duurzaamheid en economische groei te versterken. Regio's die een RIV vormen worden gestimuleerd om hun beleid en investeringen op het gebied van onderzoek en innovatie op elkaar af te stemmen en samen te werken aan interregionale innovatieprojecten. Het is een initiatief onder de Europese Innovatieagenda met als doel om de innovatiekloof tussen Europese regio's te verkleinen. Het doel is dat dit allemaal bijdraagt aan de meest urgente uitdagingen uit de Europese Innovatieagenda.

Regulatory sandbox: Regelluwe 'zandbak', waarbij de provincie innovatieve bedrijven en innovaties de kans geeft om te ontwikkelen.

Remanufacturing: Het opknappen van producten naar een zo goed als nieuwe staat. Dit gaat gepaard met volledige demontage, inspectie en vervanging van alle versleten onderdelen en gaat dus verder dan repareren en refurbishing. Het opgeknapte product wordt dan ook vaak met nieuwe garanties geleverd.

Regio Utrecht/Utrecht Region: Het grondgebied van de provincie Utrecht en de regio Gooi en Vechtstreek, waarin partijen uit het bedrijfsleven, kennisinstellingen en overheden gericht op gezond stedelijk leven zich hebben georganiseerd.

R-ladder: De R-ladder geeft de mate van circulariteit aan. De R-ladder heeft 6 tredes (R1 tot en met R6) die verschillende strategieën van circulariteit weergeven. Strategieën hoger op de ladder, besparen meer grondstoffen. Hoe hoger een strategie op de R-ladder staat, hoe meer circulair de strategie is. R1 is hierbij de hoogste trede.

Sluitende financieringsketen: Een sluitende financieringsketen in de economie verwijst naar een volledig, logisch en consistent systeem van geldstromen, waarin elk onderdeel van de keten financieel klopt en op elkaar aansluit. Het gaat dus om een keten waarin middelen, kosten en opbrengsten volledig zijn gedekt en verantwoord — zonder gaten of onduidelijkheden.

Stimulerend ondernemerschapsklimaat: Een omgeving waarin ondernemers de ruimte, ondersteuning en voorwaarden krijgen om bedrijven te starten, te laten groeien en te innoveren. Het gaat om het geheel van factoren dat ondernemerschap aantrekkelijk, haalbaar en succesvol maakt.

Theory of change (ToC): Ook wel veranderingstheorie genoemd. Het is een methode om een theorie te beschrijven over hoe en waarom specifieke acties leiden tot beoogde maatschappelijke effecten. Dit wordt vaak weergegeven in een visueel en/of tekstueel schema dat de samenhang toont tussen de verschillende stappen die bij het veranderingsproces betrokken zijn. Binnen ToC wordt erkend dat het veranderproces complex en niet-lineair is. De verandertheorie wordt gebruikt voor de inhoudelijke onderbouwing van het beleidsprogramma Economie (de beleidstheorie). Binnen de beleidstheorie worden verbanden gelegd tussen de input, activiteiten, output, outcome en impact van het beleidsproces. Waar een verandertheorie zich vaak richt op de werking en het effect van één specifieke interventie, brengt een beleidstheorie juist het hele beleid in beeld om beleidskeuzes beter te begrijpen en te kunnen evalueren.

Toekomstbestendige werklocaties: Werklocaties die groen, gezond, bereikbaar, duurzaam en klimaatbestendig zijn. Het betreft ook werklocaties die bijvoorbeeld zijn ingericht op digitalisering, de energietransitie en circulair werken. Om werklocaties toekomstbestendig te maken kan intensivering, verduurzaming en/of transformatie nodig zijn.

Transformatie van werklocaties en bedrijventerreinen: De transformatie van zowel individuele panden als het omvormen van leegstaande panden en on(der)benutte terreinen naar een andere functie (bijvoorbeeld van werken naar wonen). De functie van het bedrijventerrein of de kantoorlocatie wordt dan geheel of gedeeltelijk veranderd. Dit gaat daardoor gepaard met een waardesprong.

Transitie: Een fundamentele en vaak geleidelijke verandering van de ene toestand, situatie, of systeem naar een andere, met als doel het realiseren van een nieuwe, vaak verbeterde situatie, structuur, of paradigma.

Triple helix: De Triple Helix is een model voor innovatie waarin drie partijen intensief samenwerken: Overheid, Onderwijs/kennisinstellingen (universiteiten, hogescholen, onderzoekscentra) en Bedrijfsleven. De regio Utrecht kent een sterk regionaal triple-helix netwerk gericht op gezond stedelijk leven en de bijbehorende maatschappelijke opgaven. Onder aanvoering van de EBU heeft deze samenwerking gestalte gekregen.

Utrecht Talent Alliantie (UTA): Een groeiende regionale samenwerking van werkgevers, onderwijsinstellingen en overheden met als doel om de arbeidsmarkt beter te laten werken. Hiervoor hebben deze partijen een Human Capital Agenda (HCA) opgesteld. De UTA helpt werkgevers bij het vinden van genoeg personeel met de juiste vaardigheden zodat hun bedrijf of organisatie zich verder kan ontwikkelen.

Veerkrachtige economie: Een economie die schokken kan opvangen, zich kan aanpassen aan veranderingen en snel kan herstellen, terwijl zij tegelijk duurzame groei en maatschappelijke welvaart blijft ondersteunen.

Werklandschappen van de toekomst: Landelijk kennis- en innovatieprogramma dat zich inzet voor een transitie naar toekomstbestendige bedrijventerreinen. Hiervoor wordt samengewerkt met o.a. provincies, gemeenten, waterschappen, bedrijven, ondernemersverenigingen en bedrijventerreinen aan onderzoek, innovatie en kennisdeling. De Provincie Utrecht neemt hieraan deel d.m.v. ‘Living Labs’ (proeftuinen) en Ambassadeursterreinen.

Werklocatie: Een terrein dat vanwege zijn bestemming bestemd en geschikt is voor gebruik door handel, nijverheid, commerciële en niet-commerciële dienstverlening en industrie. Denk aan bedrijventerreinen, logistieke zones, campussen en kantorenparken. Onder deze definitie vallen ook (delen van) werklocaties die gedeeltelijk bestemd en geschikt zijn voor kantoren.

Bijlage IV Samenwerking met anderen

Inleiding

De provincie Utrecht werkt vanuit verschillende rollen: soms als beleidsmaker, soms als bevoegd gezag, soms als opdrachtgever, en heel vaak als aanjager, regisseur of coördinator. Maar om onze doelen te bereiken is inzet van alle betrokken nodig. In deze bijlage beschrijven we hoe we willen samenwerken met anderen.

Europese kansen

Via onze vertegenwoordiging in Brussel en via onze collega's uit team Europa monitoren we Europese beleidsontwikkelingen op het gebied van de economie, innovatie en andere aan ons gelieerde thema's. We anticiperen op belangrijke momenten in de Europese beleidscyclus zoals roadmaps, consultaties, nieuwe voorstellen van de Europese Commissie en standpuntbepaling van het Rijk, de Nederlandse Permanente Vertegenwoordiging bij de EU, het Europees Parlement en de Europese Raad. Ook analyseren we jaarlijks het werkprogramma van de Europese Commissie en schrijven we mee aan BNC-fiches (Beoordeling Nieuwe Commissievoorstellen) en position papers. Daarnaast monitoren we de ontwikkelingen in het kader van het Meerjarig Financieel Kader (MFK). En houden we goed in de gaten of er subsidie- of projectkansen voorbijkomen die voor ons interessant kunnen zijn.

Het Rijk

Als het nodig is, brengen we via lobby onze punten onder de aandacht bij Ministeries en – waar relevant – van het Parlement en het Kabinet. We trekken hierbij samen op met het Interprovinciaal Overleg (IPO) en met wisselende coalities van medeoverheden, bedrijven, kennisinstellingen, maatschappelijke organisaties en burgerinitiatieven. We leveren constructief inbreng op beleidsvoornemens van het Rijk en voeden het Rijk met Utrechtse praktijkvoorbeelden. Zo is een rijksvertegenwoordiger vanuit het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat aangesloten bij ons Regionaal Strategisch Economisch Overleg.

Medeoverheden

Ons economisch beleid vraagt om overheden die samenwerken en beleid dat op Europees, nationaal, regionaal en lokaal niveau zoveel mogelijk op elkaar is afgestemd, om belemmeringen voor ondernemers en bedrijven te beperken en hen te laten floreren. Daarom nemen we gemeenten en indien nodig ook waterschappen goed mee in onze plannen en werken we samen aan de uitvoering van ons beleid.

Regionale samenwerkingen en verbonden partijen

Samenwerking met onze regionale partners en verbonden partijen is essentieel om onze maatschappelijke opgaven effectief en duurzaam aan te pakken. Zoals bedrijven, kennisinstellingen, onderwijs, maatschappelijke organisaties en werkgeversorganisaties. Onze verbonden partijen zijn de ROM, de EBU en de OMU. Daarnaast zijn we vertegenwoordigd in regionale overleggen bij de regio Amersfoort, Regio Foodvalley en de MRU West. En werken we binnen de Metropoolregio Utrecht (MRU) samen aan een gezonde, duurzame en toekomstbestendige leefomgeving. Samen met nationale en internationale bedrijven, overheden en kennisinstituten in de regio's Utrecht en Amersfoort richten we ons op opgaven in het fysieke domein zoals wonen, werken, mobiliteit en groen die regio-overstijgend zijn.

Bedrijven

Alles wat we doen staat in het teken van bedrijven en het bedrijfsleven. Waar mogelijk ondersteunen we hen bij het realiseren van hun doelstellingen en het verminderen en/of oplossen van problemen (denk aan netcongestie, ruimte en talent). Bij het opstellen, uitvoeren en de evaluatie van beleid zijn we in toenemende mate op zoek naar participatie van bedrijven en bedrijfsvertegenwoordigende organen. Om zodoende dicht aan te sluiten bij de praktijk met inachtneming van de ambtelijke en bestuurlijke kaders. Daarnaast is ook de gedeputeerde bijna elke week op pad om 1 of meer bedrijfsbezoeken af te leggen.

Relatie andere provinciale programma's

Economie kent binnen onze organisatie raakvlakken met veel teams en thema's. Ons programma hangt samen met het Provinciaal Programma Wonen en Werken (PPWW) en het nog op te stellen Programma Volkshuisvesting. Daarnaast wordt er samengewerkt en afgestemd op diverse thema's vanwege raakvlakken op beleidsonderwerpen, zoals de verduurzaming van bedrijventerreinen en het sluiten van circulaire bedrijfsketens, zoals:

- Energietransitie en netcongestie: We verwijzen naar het Beleidsprogramma Energietransitie 2026-2030. Voor ondernemers biedt de energietransitie kansen én uitdagingen. Steeds meer bedrijven verduurzamen via energiebesparing, -opwek en -opslag. Ook stemmen ze hun verbruik beter af op het net en op elkaar, en nemen ze deel aan collectieve oplossingen zoals energiehubs. Zo helpen zij mee om het stroomnet minder te belasten en hun eigen energiekosten te verlagen. Dat is ook nodig: netcongestie belemmert de ontwikkeling van nieuwe bedrijventerreinen en de uitbreiding van bestaande bedrijven.
- Circulaire Samenleving: We verwijzen naar de Middellange Termijnstrategie Circulaire Samenleving (2025-2035). De transitie van de huidige economie naar een circulaire samenleving is een verandering in het systeem. Als maatschappij moeten we geleidelijk afscheid gaan nemen van oude gewoonten en nieuwe manieren omarmen. Een toekomstgerichte regionale economie is toekomst bestendig en sorteert voor op het schaarser worden van abiotische, primaire grondstoffen zodat de bedrijfscontinuïteit niet in het geding komt en is passend binnen de principes van brede welvaart.
- Recreatie, toerisme, sport en bewegen: We verwijzen naar het Beleidsprogramma Recreatie, Toerisme, Sport en Bewegen 2026-2029. We stimuleren en financieren kennisevenementen en werken hierdoor mee aan de profilering van de regio als Utrecht, Heart of Health.
- Landelijk gebied: We verwijzen naar het Utrechts Programma Landelijk Gebied. De aanpak van vrijkomende agrarische gebouwen (VAB) en het verkennen van de mogelijkheden voor agrarische ondernemers voor een vitaal en economisch-gezond landelijk gebied zijn raakvlakken voor ons economisch beleid.
- Mobiliteit: We verwijzen naar het Bereikbaarheidsprogramma 2024-2029. Bereikbaarheid is een belangrijke voorwaarde (en ook bedreiging) voor de economie. Bereikbaarheid staat onder druk door diverse ontwikkelingen (geen uitbreidingen van rijkswegen, autonome groei, grote groei verkeer door woningbouw, geen netcapaciteit voor elektrisch vrachtwagenparkt, etc.). Daarnaast is er een provinciale doelstelling voor de duurzame bereikbaarheid van bedrijventerreinen, niet alleen voor personeel maar ook voor logistiek en goederen, meer via water en eventueel ook via het spoor. Dit is van invloed op locatiekeuze van bedrijven en het inrichten van bedrijventerreinen/reserveren van ruimte voor passend gebruik (bijvoorbeeld watergebonden).
- Natuurinclusief: We verwijzen naar de Agenda Natuurinclusief provincie Utrecht 2026-2029. Natuurinclusief is het uitgangspunt voor alle ruimtelijke ontwikkelingen. Bij onze eigen ruimtelijke plannen geven we het goede voorbeeld. Met deze ambitie loopt het natuurinclusieve streven door alle provinciale ambities heen.
- Het Provinciaal Programma Wonen en Werken: We verwijzen naar het Provinciaal Programma Wonen en Werken (PPWW). Als uitgangspunt hanteren we dat de kwalitatieve economische aspecten landen in het Beleidsprogramma Economie. De kwantitatieve economische aspecten en ruimtelijke vertaling ervan in onder andere uitbreidingslocaties blijven in het Provinciaal Programma Wonen en Werken.

Bijlage V Economische Governance

Regio Utrecht (provincie Utrecht plus de regio Gooi en Vecht)

In het kader van het Beleidsprogramma Economie is het ook van belang om de verbanden in de economische governance die er liggen in de provincie Utrecht te schetsen.

Directeurenoverleg regio Utrecht (DRU)

Deelnemers	Provincie Utrecht (organisator), gemeente Utrecht, UMC Utrecht, Universiteit, Hogeschool Utrecht, Economic Board Utrecht, ROM Utrecht Region, gemeente Hilversum, gemeente Amersfoort
Doel	Hier worden regionale economische onderwerpen besproken of zaken met een impact op de regionale economie, bijvoorbeeld een nieuwe beleidsnota, lobby-agenda's, duiding van verkiezingen, etc. De REA vormt hierbij een belangrijk kader.

RES-overleg (ambtelijk)

Deelnemers	Provincie Utrecht (organisator), gemeente Utrecht, gemeente Amersfoort, gemeente Hilversum, Universiteit Utrecht, Hogeschool Utrecht en Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Doel	Voorbereiding DRU overleggen

Economic Board Utrecht

Deelnemers	Economic Board Utrecht (organisator), wethouders Economie van de gemeenten Utrecht, Amersfoort en Hilversum, directeuren NS, ROC Midden Nederland, FC Utrecht, PGGM, Tivoli Vredenburg, Hogeschool Utrecht, Arcadis, DHL E-commerce, ROM Utrecht Region, Twynstra & Gudde, provincie Utrecht, Genmab, VodafoneZiggo, Jaarbeurs, BAM, Ballast Nedam, ProRail, RIVM, Universiteit Utrecht, UMCU, Plus Retail, Nedal Aluminium, Rabobank, KNMI, Douwe Egberts, Movares, Applied Medical, Conclusion
Doel	Onafhankelijke verbindende speler midden tussen alle partijen. De board zet zich in voor het collectieve belang van de regio. Hiervoor agendeert de board vergezichten voor de toekomst van onze regio, mobiliseert ons netwerk, kennis en expertise en ondersteunt initiatieven en partners uit de regio die bijdragen aan brede gezonde welvaart in onze regio. Gevraagd en ongevraagd voert de board het strategisch economisch gesprek over de toekomst van onze regio.

Young Economic Board Utrecht

Deelnemers	Economic Board Utrecht (organisator), ROC Midden Nederland, Dotslash, ROM, provincie Utrecht, Universiteit Utrecht, BOKS Jongerencultuurhuis, Energyplatform, Sustainer, Nyenrode, Flowly & Ristretto, Mind Us
Doel	De stem van jonge professionals en studenten in te brengen in de strategische economische en maatschappelijke besluitvorming van de regio Utrecht.

ROM Participantenraad

Deelnemers	ROM Utrecht Region (organisator), Ministerie van Economische Zaken en Klimaat, provincie Utrecht, gemeente Utrecht, gemeente

	Amersfoort, gemeente Hilversum, Universiteit Utrecht, UMC Utrecht, Hogeschool Utrecht, ROC Midden Nederland Metropoolregio Utrecht West-gemeenten, gemeenten Bunnik, De Bilt, Houten, IJsselstein, Nieuwegein, Utrecht, Stichtse Vecht, Vijfheerenlanden, De Ronde Venen en Zeist
Doel	Uitbrengen van zienswijze ten aanzien van het jaarplan.

Algemene Vergadering van Aandeelhouders ROM (AVA)

Deelnemers	Raad van commissarissen ROM (organisator), Ministerie van Ministerie van Economische Zaken en Klimaat, provincie Utrecht, gemeente Utrecht, gemeente Amersfoort, Gemeente Hilversum, Universiteit Utrecht, UMC Utrecht
Doel	Besluitvorming (bijvoorbeeld met betrekking tot benoemingen, limitatief aantal strategische besluiten, wijziging statuten, vaststelling jaarrekening), strategische bespreking koers ROM

Algemene Vergadering van Aandeelhouders N.V. Ontwikkelingsmaatschappij Utrecht (AVA)

Deelnemers	Raad van commissarissen N.V. Ontwikkelingsmaatschappij Utrecht (organisator), aandeelhouder (provincie Utrecht)
Doel	Besluitvorming (bijvoorbeeld met betrekking tot benoemingen, strategische besluiten, wijziging statuten en reglementen, vaststelling jaarrekening en begroting), strategische bespreking koers N.V. Ontwikkelingsmaatschappij Utrecht

Utrecht Talent Alliantie Board

Deelnemers	Afvaardiging bestuurders/directeuren uit de triple helix in de regio Utrecht, max 18 leden. Op invitatie van boardleden sluiten (op thema) andere stakeholders/bestuurders/inhoudsdeskundigen aan. Huidige deelnemers: Jaarbeurs (organisator), Hogeschool Utrecht, provincie Utrecht, gemeente Utrecht, Universiteit Utrecht, Utrechtzorg, PwC, Metropoolregio Utrecht West, gemeenten, U-TECH Community, Beroepsonderwijs Utrecht, ROC Midden Nederland, UWV, NRTO, Onderwijsregio Midden Nederland, Technologieraad Regio Utrecht, ROM, gemeente Amersfoort, gemeente Hilversum
Doel	Richting en sturing geven aan de UTA opgave: samen werken aan een toekomstgerichte beroepsbevolking. Het doel is dat Leven Lang Ontwikkelen voor iedereen haalbaar, toegankelijk en vanzelfsprekend is.

Taskforce UTA (Ambtelijk)

Deelnemers	Coördinator UTA (organisator), provincie Utrecht, Universiteit Utrecht, Hogeschool Utrecht, Beroepsonderwijs Utrecht, NRTO, gemeente Utrecht, gemeente Hilversum, gemeente Amersfoort, U-TECH community, UtrechtZorg, Technologieraad regio Utrecht
Doel	Richting en sturing geven aan de UTA opgave: samen werken aan een toekomstgerichte beroepsbevolking. Het doel is dat Leven Lang Ontwikkelen voor iedereen haalbaar, toegankelijk en vanzelfsprekend is.

Provincie Utrecht

Bestuurlijk Netwerk Economie

Deelnemers	Provincie Utrecht (organisator), gedeputeerde Economie provincie Utrecht en wethouders Economie van gemeenten
Doel	Informeel ontmoeten, inspireren en netwerken.

Programmaraad U Ned

Deelnemers	U Ned (organisator), provincie Utrecht, gemeente Utrecht, Metropoolregio Utrecht West, gemeente Amersfoort, regio Amersfoort, gemeente Nieuwegein, Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Ministerie van Economisch Zaken en Klimaat
Doel	Bestuurlijke aansturing van U Ned

Deelregio's van de provincie Utrecht

Bestuurlijk: Directeurenoverleg MRU (DO MRU)

Deelnemers	Gemeente Utrecht en gemeente Amersfoort (organisatoren), provincie Utrecht, Metropoolregio Utrecht West, regio Amersfoort en Economic Board Utrecht
Doel	Coördinatie en sturing op besluitvorming strategische onderwerpen die spelen op MRU-schaalniveau

MRU Strategen (ambtelijk)

Deelnemers	Gemeente Utrecht (organisator), strategen Metropoolregio Utrecht-organisaties
Doel	Voorportaal DO MRU en informeren over wat er op strategisch niveau gebeurd in de MRU

MRU/EBU Public affairs-overleg (ambtelijk)

Deelnemers	Lobbyisten Metropoolregio Utrecht West, regio Amersfoort, gemeente Amersfoort, gemeente Utrecht, provincie Utrecht, Economic Board Utrecht en Metropoolregio Utrecht
Doel	Coördinatie, afstemming en uitvoering van de politieke lobby MRU en EBU

Bestuurlijk Overleg Utrecht International Center

Deelnemers	Utrecht International Center (organisator), provincie Utrecht, gemeente Utrecht, gemeente Amsterdam, Universiteit Utrecht
Doel	Bestuurlijke aansturing Utrecht International Center

Directeurenoverleg U Ned

Deelnemers	U-Ned (organisator), directeuren U Ned partijen: gemeente Utrecht, provincie Utrecht, Metropoolregio Utrecht West, regio Amersfoort, gemeente Amersfoort, NS, ProRail, Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, Ministerie van Economische Zaken en Klimaat, Rijkswaterstaat, Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden
Doel	De besluiten in de programmaraad worden vooraf besproken in het directeurenoverleg. Dit directeurenoverleg is een directe afspiegeling van de programmaraad, aangevuld met directeuren van ProRail, NS en Rijkswaterstaat. Deelnemende directeuren hebben een adviserende rol over alle concept-besluiten die aan de programmaraad worden voorgelegd en adviseren hun eigen bestuurder in de programmaraad. Daarnaast zorgen zij in overleg met de betrokken managers bij het Rijk, de provincie en gemeenten ook voor voldoende mensen, middelen en faciliteiten voor het programmateam

Strategieteam U Ned (ambtelijk)

Deelnemers	U-Ned (organisator), Gemeente Utrecht, provincie Utrecht, Metropoolregio Utrecht West, regio Amersfoort, gemeente Amersfoort, NS, ProRail, Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, Ministerie van Economische Zaken en Klimaat, Rijkswaterstaat, Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden
Doel	Het strategieteam zorgt ervoor dat alle betrokken partijen met elkaar samenwerken, bereidt de besluitvorming in de programmaraad voor en de stelt de voorbereidende besluiten op die namens de programmaraad naar bestuurlijke overleggen (zoals BO MIRT) gaan

Directeurenoverleg IRP (DO IRP)

Deelnemers	Metropoolregio Utrecht West (organisator), directeuren Ruimte MRU West-gemeenten
Doel	Voorbereiding van bestuurlijk overleg IRP en aanjagen ambtelijk coördinatoren die zitting hebben in het AO IRP

MRU West Bestuurstafel Economische Positionering

Deelnemers	Metropoolregio Utrecht West (organisator), wethouders economie MRU West-gemeenten en directeur Economic Board Utrecht
Doel	Doel van de bestuurstafel is het vormen van gezamenlijke visies en strategieën op de gemeenschappelijke opgaven en belangen en het afstemmen en realiseren van afgesproken acties (informeren, bespreken en instemmen)

Bestuurlijk Overleg Economie Regio Amersfoort

Deelnemers	Gemeente Amersfoort (organisator), wethouders Economie regio Amersfoort
Doel	Doel van de bestuurstafel is het vormen van gezamenlijke visies en strategieën op de gemeenschappelijke opgaven en belangen en het afstemmen en realiseren van afgesproken acties (informeren, bespreken en instemmen)

Bestuurlijk Overleg Economie Regio Foodvalley

Deelnemers	Wethouders Economie Regio Foodvalley, organisator wisselt
Doel	Doel van de bestuurstafel is het vormen van gezamenlijke visies en strategieën op de gemeenschappelijke opgaven en belangen en het afstemmen en realiseren van afgesproken acties (informeren, bespreken en instemmen)

Er is ook een Economic Board Foodvalley.

BO USP

Deelnemers	Stichting Utrecht Science Park (organisator), Hogeschool Utrecht, UMC Utrecht, Universiteit Utrecht, provincie Utrecht, en gemeenten Utrecht, Zeist, De Bilt en Bunnik
Doel	Uitvoering afspraken/ambities convenant USP

Het Rijk en de provincie Utrecht

BO Economie, Regio en Ruimte (BOERR)

Deelnemers	Minister van Economische Zaken en Klimaat (organisator), Minister Infrastructuur en Waterstaat, 6 gedeputeerden vanuit IPO, aantal wethouders
Doel	Bestuurlijk overleg BOERR is gericht op Rijk-regio afspraken en strategie voor ruimtelijk economische opgaven, die als overleg logisch aansluit op de cycli en inhoud van de Bestuurlijke Overleggen Leefomgeving (BOL) en Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT)

Hierbij zijn ook verbanden naar BOL en MIRT maar deze behandelen we verder niet. De focus is op economie.

Ruimtelijk Economische Organisatie van Stedelijk Nederland (REOS)

Deelnemers	Platform 31 (organisator), gemeente Amsterdam, gemeente Den Haag, gemeente Eindhoven, gemeente Rotterdam, gemeente Utrecht, Metropoolregio Amsterdam, provincie Flevoland, Amsterdam Economic Board, Economic Board Utrecht, Economic Board Zuid-Holland, provincie Utrecht, provincie Zuid-Holland, gemeente Leeuwarden, gemeente Apeldoorn, Parkstad Limburg, gemeente Enschede, Vrije Universiteit, Ministerie van Economische Zaken en Klimaat, Metropoolregio Utrecht, Metropoolregio Rotterdam Den Haag, Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen, Metropoolregio Eindhoven
Doel	Reflectie en discussie over ruimtelijk economische thema's

Bijlage VI Rollen bij de uitvoering van ons economisch beleid

Rollen bij de uitvoering van ons economisch beleid

Vanuit de Omgevingsvisie zijn er vier rollen die we als provincie pakken om uitvoering te geven aan ons economisch beleid: stimuleren, participeren, realiseren en reguleren. Voor ons economisch beleid betekent dat het volgende:

Stimuleren
- Stimuleren van een toekomstbestendig innovatie- en ondernemersklimaat
- Proactieve rol in de zoektocht naar nieuwe werklocaties
- Bijeenbrengen ondernemers, onderwijs- en kennisinstellingen en overheid op innovatielocaties

Participeren
- Participeren in uitvoeringsorganisaties N.V. Ontwikkelingsmaatschappij Utrecht, de ROM en de Economic Board Utrecht

Realiseren
- Kantorenbeleid
- Provinciaal Programma Wonen en Werken (PPWW)
- Uitvoeren Human Capital Agenda door inzet Utrecht Talent Alliantie en regionale partners
- Actualiseren van de Regionaal Economische Agenda (REA)

Reguleren
- Regels voor het beschermen/behouden van terreinen voor HMC-, watergebonden en niet-mengbare bedrijven
- Regels voor beperken nieuwvestiging van kantoren en detailhandel
- Sturen op terughoudend transformeren door bij transformatieplannen alternatieve werklocaties te verzekeren
- Sturen op bedrijvigheid die bijdraagt aan innovatie, duurzaamheid en maatschappelijke meerwaarde

Bijlage VII Kaderstellende documenten economisch beleid van de provincie Utrecht

Overkoepelend beleidsdoel

Beleidsdocumenten

Beleidsdocument	Inhoud	Voortgang en Evaluatie
Omgevingsvisie provincie Utrecht Vastgesteld door PS	De keuzes die de provincie maakt voor onze leefomgeving staan in de Omgevingsvisie.	Er vindt eind 2026 een actualisatie van de Omgevingsvisie plaats.
Regionale Economische Agenda (2020-2027) Omarmd door PS	Deze agenda zet de strategische lijnen uit voor economische ontwikkeling in de regio Utrecht, met nadruk op gezond stedelijk leven.	De Regionale Economische Agenda wordt in 2027 herijkt.
Focus op een Vitale en Duurzame Economie (2020-2027) Vastgesteld door PS	Dit beleidsplan biedt een strategisch kader voor het economische beleid van de provincie Utrecht voor de periode 2020-2027.	-
Programmabegroting Vastgesteld door PS	De begroting schetst de financiële planning en beleidsprioriteiten van de provincie Utrecht voor het betreffende jaar.	-

Overig

Beleidsd ocument	Inhoud	Voortgang en Evaluatie
Kaderstellende notitie Ambities landbouw en voedsel provincie Utrecht 2050 Vastgesteld door PS	Schetst een toekomstbeeld voor duurzame landbouw en voedselvoorziening in de provincie Utrecht in 2050, gebaseerd op trendverkenningen en drie scenario's.	-
De Utrechtse Klimaataanpak: Naar netto nul Vastgesteld door PS	Deze aanpak beschrijft de klimaatbeleidscyclus met daarin de klimaatparagraaf. De verandering naar een klimaatneutrale provincie willen versnellen staat centraal: door in te zetten op vernieuwingen, door samen te werken met gemeenten en andere betrokken partijen en door een (inter)nationale strategie richting het Rijk en de EU.	-

Beleidsdoel 9.1

Beleidsdocumenten

Beleidsdocument	Inhoud	Voortgang en Evaluatie
Human Capital Agenda Regio Utrecht Vastgesteld door PS	Deze agenda investeert in de ontwikkeling van menselijk kapitaal om maatschappelijke transities in de regio Utrecht te ondersteunen.	-
Middellange Termijnstrategie Circulaire Samenleving (2025-2035) Vastgesteld door PS	Deze strategie beschrijft de plannen van de provincie Utrecht voor de komende tien jaar om een circulaire samenleving te realiseren.	-

Overig

Beleidsdocument	Inhoud	Voortgang en Evaluatie
Memo continuering samenwerking mkb dienstverlening regio Utrecht	Voorgestelde voortzetting van de regionale samenwerking om ondernemers beter te helpen via versterkte doorverwijzing, kennisdeling en een gedeelde focus op dienstverlening.	-

Beleidsdoel 9.2

Beleidsdocumenten

Beleidsdocument	Inhoud	Voortgang en Evaluatie
Beleidskader Regionale Innovatiekracht Vastgesteld door PS	-	-
Statenvoorstel Regionale Economische Agenda 2020-2027 en Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM) Vastgesteld door PS	-	-
Uitvoeringsverordening MKB Innovatiestimulering Topsectoren (MIT) provincie Utrecht Vastgesteld door GS	Deze regeling stimuleert innovatie bij het MKB door middel van subsidies voor haalbaarheidsprojecten en R&D-samenwerkingsprojecten, in samenwerking met het Rijk.	Statenbrief Actualisatie 2025 Uitvoeringsverordening MKB Innovatiestimulering Topsectoren provincie Utrecht Statenbrief Intrekking Uitvoeringsverordening Economic Board Utrecht 2016 en vaststelling Uitvoeringsverordening MIT
Statenbrief Vaststelling Operationeel Programma Kansen voor West III 2021-2027 Vastgesteld door GS	Het Operationeel Programma Kansen voor West III (2021–2027) zet ruim € 200 miljoen aan EFRO-middelen in voor projecten op het gebied van innovatie, klimaat en stedelijke ontwikkeling in West-Nederland.	Programma EFRO 2021-2027 West- Nederland Samenvatting Programma Kansen voor West 2022-2029 Statenbrief Openstellingsprogrammering 2025 Kansen voor West III Statenbrief Samenwerkingsconvenant Kansen voor West 2021-2027 en openstellingsprogrammering 2022 Samenwerkingsconvenant Kansen voor West 2021–2027

Overig

Beleidsdocument	Inhoud	Voortgang en Evaluatie
Visie Startupecosysteem Regio Utrecht en Actieplan Startups en Scale-ups 2024	Visiedocument en actieplan voor een sterk startupecosysteem in regio Utrecht, met 12 top-level acties gericht op innovatie, inclusie, opschaling en betere samenwerking tussen publieke en private partijen.	-
Regionale Innovatie Slimme Specialisatie Strategie (RIS3) West-Nederland	Richt zich op innovaties die bijdragen aan een circulaire, veilige en CO_2-neutrale samenleving.	-

Beleidsdoel 9.3

Beleidsdocument	Inhoud	Voortgang en Evaluatie
Statenvoorstel Intensivering en Verduurzaming Bestaande Bedrijventerreinen Vastgesteld door PS	Dit plan van de N.V. Ontwikkelingsmaatschappij Utrecht richt zich op het intensiveren en verduurzamen van bestaande bedrijventerreinen in de provincie.	Statenbrief Werklandschappen van de Toekomst en andere initiatieven op bedrijventerreinen Statenvoorstel Koersbijstelling en tweede tranche middelen Ontwikkelingsmaatschappij Utrecht (NV OMU)
Thematische Structuurvisie Kantoren	De Thematische Structuurvisie Kantoren (TSK) gaat specifiek in op het overschot aan plancapaciteit voor kantoren. Het is de bedoeling dat door middel van een provinciaal inpassingsplan deze overcapaciteit uit bestemmingsplannen wordt weggenomen. Deze TSK is aanvullend op de (integrale) Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie 2013-2028 met bijbehorende Provinciale Ruimtelijke Verordening.	Statenbrief Resultaten evaluatie kantorenbeleid
Provinciaal Kantorenbeleid Vastgesteld door PS	Het Kantorenbeleid van de provincie Utrecht is in 2025 herijkt.	-
Kader Provinciaal Programma Wonen en Werken	Het Kader vormt de basis voor het Programma Wonen en Werken. Op basis van het Kader gaan Gedeputeerde Staten het gesprek aan met de drie regio's over de gewenste programmering van woon- en werklocaties.	-

Overig

Beleidsdocument	Inhoud	Voortgang en Evaluatie
Retailvisie provincie Utrecht	Deze verordening biedt subsidies aan gemeenten in de provincie Utrecht voor plannen die de vitaliteit van binnensteden, dorpskernen en winkelcentra versterken.	-

Bijlage VIII Participatie

Participatie

Op verschillende momenten hebben we input opgehaald voor het Beleidsprogramma Economie:

- De interne organisatie heeft het ontwerp-programma ontvangen ter consultatie (in de periode van 7 t/m 16 maart 2026). Alle input vanuit de verschillende collega's is meegenomen en waar nodig zijn er aanpassingen verricht.
- Via onderzoeksbureau Populytics hebben 129 bedrijven en 441 inwoners gereageerd op vragen over het economisch beleid van onze provincie (17 t/m 30 maart 2026). De uitkomsten van dit onderzoek geven ons een goed beeld over de prioriteiten die ondernemers en inwoners terug zouden willen zien in ons economisch beleid:
    - Deelnemende ondernemers adviseren de provincie om prioriteit te geven aan het oplossen van problemen met beschikbaarheid van stroom, de problemen met stikstof en ervoor te zorgen dat bedrijven materialen en grondstoffen langer en vaker opnieuw kunnen gebruiken.
    - Kleine en (middel)grote bedrijven geven meer dan gemiddeld aan om in te zetten op het oplossen van problemen met beschikbaarheid van stroom. (Middel)grote bedrijven zetten daarnaast meer dan gemiddeld in op ruimte om uit te breiden. Ondernemers van verschillende sectoren adviseren in te zetten op andere oplossingen.
    - Inwoners hechten relatief veel belang aan het terugdringen van de uitstoot van voor de gezondheid schadelijke stoffen door bedrijven, evenals aan het stimuleren van de productie van goederen die langer meegaan of herbruikbaar zijn. Ondernemers adviseren eveneens om deze doelen hoge prioriteit te geven, maar benadrukken daarnaast het belang van het waarborgen van voldoende verdienmogelijkheden voor bedrijven.
- Bij een participatiesessie met onze externe stakeholders en onze Verbonden Partijen hebben we met elkaar gesproken over het ontwerp-programma Beleidsprogramma Economie. De belangrijkste meegevers zijn:
    - Gebruik de samenwerking en kracht in de regio om dingen voor elkaar te krijgen. Benut hierin ieders expertise.
    - Verken/behoudt het (financiële) instrumentarium om innovatie te stimuleren.
    - Bekijk hoe innovatielocaties bedrijvigheid, kennisinstellingen, innovatie en wonen combineren met de randvoorwaarden (zoals goede OV-verbindingen en goede voorzieningen) op orde.
- In samenwerking met Jong Utrecht Aan Zet en het MBO Rijnland hebben we een participatie dag voor jongeren georganiseerd. We hebben met ruim 50 studenten twee bedrijven bezocht: IT-bedrijf InnSpire met o.a. een specialisatie in AI en Daiwa House, een bedrijf dat modulaire huizen bouwt en focust op duurzaam bouwen. Daarnaast hebben zij input geleverd op onze economische beleidsthema's. De zorgen van de jongeren richten zich vooral op het woningtekort, betaalbaarheid van spullen (teveel inflatie, te lage minimumlonen) en "minder praten, meer doen". Deze nuchtere en actiegerichte instelling zou de overheid meer mogen laten zien volgens deze jongeren.
- Het ontwerpprogramma is bij verschillende ambtelijke en bestuurlijke tafels geagendeerd (in de periode juni t/m september), zoals bij de regio MRU-West (voorheen U10), regio Amersfoort en Regio Foodvalley. Ook hebben externe partners en onze verbonden partijen het concept-ontwerp per mail ontvangen begin april 2026.

Bijlage IX Bronnen

Bronnen

Balland, P.-A., & Boschma, R. (2024). *Op zoek naar kansen in West-Nederland.*

Blom, M., & Van Santen, W. (2025). Maatschappelijke waarde sect oren. CE Delft.

https://www.ce.nl/publicaties/maatschappelijke-waarde-sectoren/

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2026). *Arbeidsdeelname; provincie.*

https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/85268NED/table

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2026). *Arbeidsrekeningen; banen, lonen, arbeidsduur* (Dataset 85268NED).

https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/85268NED

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2023). Brede welvaart en de Sustainable Development Goals 2023. https://www.cbs.nl/nl-nl/dossier/dossier-brede-welvaart-en-de-sustainable-development-goals/monitor-brede-welvaart-en-de-sustainable-development-goals-2023/brede-welvaart

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2026). *Bodemgebruik, wijk- en buurtcijfers 2022.*

https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/86211NED/table

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2023, 24 augustus). *Drie kwart van de ondernemers ervaart personeelstekort.*

https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2023/34/drie-kwart-van-de-ondernemers-ervaart-personeelstekort

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2026). *Openstaande vacatures; SBI 2008, regio.*

https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/83599NED/table

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2026). *Regionale kerncijfers; nationale rekeningen.*

https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/85924NED/table

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2026). *Regionale kerncijfers Nederland.*

https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/70072NED/table

Economic Board Utrecht. (z.d.). *Economic Board Utrecht.*

https://www.economicboardutrecht.nl/

Economic Board Utrecht (EBU). (2026). *Concept REIA t.b.v. EBU Board Meeting 27-05-2026.*

European Commission. (2024). *The Draghi report on European competitiveness.*

https://commission.europa.eu/topics/competitiveness/draghi-report_en

Gemeente Utrecht. (2023, 7 september). *Raadsbrief – Actieagenda Utrechtse economie* (Raadsbrief, Economische Zaken).

Gemeente Utrecht. (2024, 22 september). *Raadsvoorstel beleidsnota Utrecht Circulair 2030* (Raadsvoorstel, Circulaire economie, aangenomen).

Gemeente Utrecht. (2025, 23 februari). *Raadsvoorstel beleidsnota arbeidsmarkt 2025–2026* (Raadsvoorstel, Economische Zaken, aangenomen).

Gemeente Utrecht. (2025, 22 juni). *Raadsvoorstel beleidsnota werklocaties 2035* (Raadsvoorstel, Economische Zaken, aangenomen).

Heart of Health. (z.d.). *Heart of Health.*

https://heartofhealth.com/nl

Heart of Health. (z.d.). *Praatplaat Heart of Health* (PDF).

Heart of Health. (2025, augustus). *De kracht van de Utrechtse economie: Startdocument investeringsagenda.*

Ipsos I&O, Movares, & Sweco. (2026). Koopstromen detailhandel en horeca Randstad 2025.

https://099.wpcdnnode.com/koopstromen.nl/wp-content/uploads/2026/03/verblijven-en-besteden-kso2025-randstad.pdf

Letta, E. (2024, april). *Much more than a Market: Speed, Security, Solidarity.*

https://www.consilium.europa.eu/media/ny3j24sm/much-more-than-a-market-report-by-enrico-letta.pdf

Metropoolregio Utrecht. (2023). *Samenwerken aan de Metropoolregio Utrecht: Het kloppend hart van de gezonde samenleving.*

https://www.metropoolregioutrecht.com/wp-content/uploads/2023/12/Samenwerken-aan-de-Metropoolregio-Utrecht-het-kloppend-hart-van-de-gezonde-samenleving.pdf

Metropoolregio Utrecht. (z.d.). *MRU koploper in Europese gezondheidsinnovatie.*

https://www.metropoolregioutrecht.com/mru-koploper-europese-gezondheidsinnovatie/

OMU. (z.d.). *Ontwikkelingsmaatschappij Utrecht N.V.*

https://nvomu.nl/

Provincie Utrecht. (2025). *Provinciaal Arbeidsplaatsen Register (PAR).*

https://www.provincie-utrecht.nl/onderwerpen/economie/provinciaal-arbeidsplaatsen-register-par

Provincie Utrecht. (2025, 18 februari). *Statenbrief: Opvolging beleidsevaluaties n.a.v. werkgroep commissie Janssen.*

https://www.stateninformatie.provincie-utrecht.nl/Documenten/SB-Opvolging-Beleidsevaluaties-nav-werkgroep-commissie-Janssen.pdf

Provincie Utrecht. (2026). *Opvolging beleidsevaluaties n.a.v. werkgroep commissie Janssen.*

https://www.stateninformatie.provincie-utrecht.nl/Documenten/SB-Opvolging-Beleidsevaluaties-nav-werkgroep-commissie-Janssen.pdf

Provincie Utrecht. (z.d.). *Utrecht zorgt voor groei.*

https://www.provincie-utrecht.nl/utrecht-zorgt-voor-groei

ROM Utrecht Region. (2026). Startup Monitor 2026.
https://romutrechtregion.nl/wp-content/uploads/2026/07/Startup-Monitor-2026_WEB3.pdf

ROM Utrecht Region. (z.d.). *ROM Utrecht Region.*

https://romutrechtregion.nl/

ROM Utrecht Region. (2027). *Richtinggevend kader MJS 2027-2030*

Stichting Landelijk Informatiesysteem Arbeidsplaatsen en vestigingen (LISA). (2026). *Data over toegevoegde waarde en productie.*

https://www.lisa.nl/toegevoegde-waarde-en-productie/

UWV. (2024). *Regio in beeld 2025: Midden-Utrecht.*

https://www.uwv.nl/nl/arbeidsmarktinformatie/regio/midden-utrecht/regio-in-beeld-2025

Wennink, J. (z.d.). *Rapport Wennink.*

https://www.rapportwennink.nl/

Wu, X., Zhang, Y., & Li, H. (2025). S*ustainable regional innovation ecosystems and health-oriented development. Sustainability,* 17(5), 1953.

https://doi.org/10.3390/su17051953